



1. Olearij, Gottfr. / Diss. de morte et vita
fidelium cum Christo, Lipsiæ 1710.
2. Olearij, Joh. / Diss. de correptione
Concionatoria, Lipsiæ 1689.
3. ——— / Diss. de Lacrimis Christi sub
ingressum Hierosolymorum fufis,
Lipsiæ 1683.
4. ——— / Diss. de resurrectione Spiritua,
Lipsiæ 1698.
5. Oporini, Joach. / programma de demon-
stratione Spiritus ac virtutis,
Göttingæ 1738.
6. ——— / Diss. de usu Doct. Simplicis,
fatis contra scepticos, Göttingæ 1739.
7. Ortlob, Joh. Christoph. / Diss. de samue,
a Judæis et propheta non pontifice,
aut sacerdote sacrificante, Lipsiæ
1719.
8. ——— / Diss. de pacto Davidis et Abneri
contra Jebusetum, illicito, Lipsiæ 1709.

n. 27. 24
SYLLOGE
QVÆSTIONVM
THEOLOGICARVM
DENVO TRITIORVM,

à
JOH. CHRISTOPHORO
PFAFFIO,
S. S. TH. DOCT. PROFESSORE
ET p. t. DECANO,
CONCINNATA.



EDITIO ALTERA.

ALTORFII NORICORVM
TYPIS ET SVMP. IOD. GVIL. KOHLESII ACAD. TYPOGR.

A, clb l3 ccx.



PROOEMIUM.



Ulla capitalior pestis est quam præsertim in sacris, *ιδιογνωμοσύνη*, morbus sacer Heraclito dicta, pridemque à Paulo scripta, Rom. XI. 25. XII. 16. *ιδιοκέφαλοι* enim, qui sibi sapiunt soli, quicquid probatur aliis, damnantes, longe alia, & præsertim cerebri non nisi sui abortus adoptari prætendunt. Scripturam vero, si obvertas, ita torquent, ut aliud quasi loqui cogant quam sentit, omniaque quæ ex fonte illo legitimo derivas, ab internâ demum convictione suspendunt. Nec Sacrosanctis fidei Mysteriis parcunt, sed illa ad humanæ rationis calculum revocant, ingeniique decempedâ mensi angustis iudicii sui finibus circumscribunt; Deinde ut nostratis etiam Ecclesiæ, quâ non est cætus sanctior alter, cadat autoritas, pientissimæ Matri mille affingunt rugas, ejusque Ministerio & verbum DEI abdicunt & Sacramenta, & claves regni cœlorum, & quid non? Denique in ipsa quoque Ecclesiæ sepimenta grassantur, symbola scil. Ordinationes, curamque Magistratus civilis ecclesiasticam, & nequid novis ausibus desit, illos, Gibeonitarum ad instar, attritis Vetustatis penulis videas palliari. Quibus omnibus ita tentatis, ruptisque & *ορθοδοξίας* & *ενταξίας* repagulis Libertinif
 A 2 mo,

mo, Donatismo, Anabaptismo, hæresibusque, omnibus, quin & confusio plusquam Babelicæ, cujus nostram hætenus Ecclesiam inique arguebant, novam vel tandem parati viam, cæcus sit, qui non videt. Unde cordati se Theologi hucusque opposuerunt, sed ab iis, qui aliàs nil nisi dilectionis Christianæ flagrantiam urgent, durius excepti sunt. Evangelii tamen nec tædeat, nec pudeat. Id itaque, quod utroque citroque disputatur, compendifacere, ad Multorum petirum in timore Domini nostrum quoque addemus iudicium. Spiritus veritatis atque pacis pio intentui affulgeat atque benedicat!

QUÆSTIO PRIMA.

*Libri nostri symbolici an divini sint,
& norma religionis?*

Confessores dogmata fidei non cuderunt nova, sed tantum latentia in scripturis canonicis *ἐπιφάνεια* per justæ interpretationis media præstulerunt qualia per legitimas inde consequentias eruta materialiter Scriptura ab ipso Christo dicuntur, Matth. *XXIII.* 29. 30. 31. 32. Nec enim id solum ad scripturam canonicam pertinet, quod litera ipsa & verba proposita immediate indicant, sed etiam, quod ex verbis propositis immediate, ut rivus è fonte fluit, ob homogeneas scripturæ divitias. Nec verbum Dei in sacri tantum codicis contextu normandi facultatem habet, sed ubivis, adeoque & in symbolis. Hinc L. L. symbolicos humanâ quidem industria conscriptos, quod eos Spiritus S. si non *ἐπιφάνεια* immediata, *ἐμπέσις* tamen, medi-

mediante verbo suo & assistentia ordinaria electis suis
 organis adspiravit, scripta divina magis quam humana
 appellamus, cum nec vocationem ad Ministerium, si
 peculiaria Divini nutus signa appareant, humanam, sed
 divinam vocemus, pro principio tamen normave ipsi-
 us fidei non obtrudimus illos, nisi materialiter, qua
 contentum, verbum scil. Divinum, quocum eos idem
 esse diximus, sed Ecclesiae nostratis tesseram, sepimen-
 tum veritatis, cingulum unitatis, vexillum concordiae,
 Confessionis ac doctrinae lapidem lydium, mediumque
ἀνεπίστωτος, I. Corinth. *XIV.* 29. commendatae esse vo-
 lumus. Nec obstat I. quod ipsa Scriptura S. sit doctri-
 nae norma ac principium, nam solis quoque motus
 norma temporis & horarum est, nihilominus & horo-
 logia commode adhibentur, sic L. L. quoque Symboli-
 ci, utut ipsa Scripta S. non praestent horum tamen
 temporum controversiis specialius sunt accommodati.
 Nec II. quod Libb. symbolicis Apostoli vitique *ἑγενετο*
501 non habuerunt opus, illi enim nec linguarum stu-
 dio egebant, quod hodie tamen necessarium. Nec
 III. quod Libb. symbolici variis passim limitationibus
 tutandi sunt, id enim per se non fit, sed ob Adversa-
 rios, propter quos ipsa etiam Scriptura subinde limitan-
 da venit. Arius certe omnia Scripturae loca elusit, us-
 que dum vox *ἰσοσούς* assumpta fuit in limitationem;
vide Chemn. L. L. P. I. f. m. 43. Nec IV. quod L. L.
 Symbolici usque fuerunt aucti, multiplicatis enim er-
 roribus multiplicandi quoque obices sunt, uti accres-
 centibus delictis augentur quoque leges, quae actio-
 num tamen moralium norma esse non desinunt. Ut
 taceam ipsum codicem sacrum sua cepisse incrementa.
 Nec V. sequitur: Partes intergerinus legis ceremonialis,

qui Judæos a gentibus distinxerat, sublatus est, Eph. II. 14. E. nec heterodoxis amplius discernendi sunt, contra I. Tim. VI. 5. II. Joh. 10. Nec obstat VI. hos libros *ἀπ' ἀρχῆς* hoc sine non fuisse scriptos. Dantur enim fines quoque accessorii, *vide I. Corinth. VII. 2.* sic Compendium Hasenrefferi in typum doctrinæ, qua juvenis & Suecica imbuitur, audias adoptatum, quod beato tamen Autori in mentem nunquam venerat. Nec VII. laqueus conscientis ita injicitur. Si quis enim in conscientia sese aliter convictum putat, illi integrum est atque liberum profiteri. Nec jurans jurat, se confessionem illam, sive conformis sacris literis sit sin minus, pro orthodoxa habere, sed subscriptione testatur tantum, quod eam in conscientia pro orthodoxa habeat.

QUÆSTIO SECUNDA.

An in libris nostris Symbolicis appareant errores?

Nulli conspiciuntur; Non I. Dogmatici, fatente ipso Spenero in der Ubereinsimmung. Artic. V. prælim. th. 5. S. 5. *Es bleibt auch freylich dabey / daß Gott die Aurores derselben nur gnädig bewahret hat / daß sie in der Lehre nicht gefehlet / sondern dieselbe dem Göttlichen Wort gemäß aufgeset / und bezeuget haben.* Nam p. 15. suppositi Augustini libri Hypognosticæ allegantur *κατ' ἀρχαίων* tantum, quod a Pontificis etiam ipsis, Stapletono pro L. A. p. 296. & a Bellarmino pro exsufflatione in Baptismo L. I. d. Bapt. c. 25. citantur. Et si etiam p. 117. & 336. *novitatis* ac *renovationis* voces laxè usurpentur ut et conversionem & justificationem involvunt, quo quidem sensu & 2. Cor. V.

V. 17. Ebr. V. 6. occurrunt, alibi tamen, pag. sc. 666. & 690. ejusmodi vocabula, e. g. *vivificationis*, *regenerationis*, *justificationis*, *renovationis*, *sanctificationis*, &c. etiam Itricius recurrunt, eoque ipso satis accurate à se invicem distinguuntur. Pag. 136. vita æterna vocatur *merces*, sed eo sensu, quo & à Christo, Matth. V. 12. i. e. gratuita. Et p. 137. legitur: *quod bona opera mereantur*; sed mereri itidem improprie, ut passim à Cypriano, Ambrosio ac Augustino, capitur ibi pro eo, quod est ex fide aliquid DEO gratum præstare & remunerationem gratuitam consequi ex promisso, 1. Tim. IV. 8. Nodum certe in scirpo quaerunt, contradictiones se p. 155. aucupari persuasi, ubi Articulus VIII. *Quod sacramenta sint efficacia, etsi per malos in vita Ministros tractentur, qui Ministri funguntur vice Christi, non representant suam personam, juxta istud: Qui vos audit, verbum prædicantes, meum Matth. XXVIII. 19. Gal. I. 8. Me audit. E contrario Impii in Doctrina sc. deserendi sunt, quia hi jam non funguntur persona Christi, sed sunt Anti-Christi. Et Christus ait: Cavete non assentiendo à Pseudo-Propheetis mendacia sua prædicantibus, &c. Porro, nec p. 857. Bulgarius pro transsubstantiatione, sed reali tantum in cœna corporis Dominici præsentia, nec. p. 72. Cyrillus pro redemptione damnatorum ex inferno, sed pro Christi Deitate adducitur. Præterea, pag. 167. *Absolutio dicitur Sacramentum 1. late tantum, neutiquam vero propriissime aut univoce in ve rigore uti p. 202. innuitur: Si omnes res annumerari sacramentis debent, quæ habent mandatum Dei, & quibus additæ sunt promissiones, cur non addunt orationem? 2. Non categorice, sed tantum hypothetice p. 200. Si sacramenta**

Voca-

vocamus ritus &c. 3. Comparatè tantum *ad confirmatio-*
nem, extremamque unctionem, quas non æque habere man-
datum Dei p. 201. dicitur. Denique orationem pro mor-
tuis eucharisticam, Encomiasticam, ut & quietis in
pulvere lætæque corporis cum anima reunionis voti-
vam, non, ut Aërius, Apologia p. 274. prohibet,
sed tantum expiatoriam, satisfactoriam, meritoriam
damnat. Noc II. Exegetici. Quod enim Zachar. I.
12. Angelus introducatur creatus, Apologia p. 224.
*largitur *κατ' ἀποστολῶν* tantum Pontificus, cum locum*
illum pro invocatione sanctorum communiter allegent
Ballarmin. L. 8. d. B. S. c. 18. Baillius in Catech. q. 45.
& Becan. T. V. f. m. 529. Post p. 283. per legem non
bonam, Ez. XX 25. recte intelligitur lex Dei, quæ
transgressoribus evasit talis per accidens Rom VII. 10.
II. Corinth. III. 6. Nec p. 313. legitur: ut Angelus
significat Apoc. XII. sed ut Angelus Apoc. XII. depictus
scil. significat rugitum puta Anti-Christi, quo de Apoc.
XIII.

QUÆSTIO TERTIA.

*An in hominem quoque irregentum notitia
 verbi ac Mysteriorum spiritualis
 cadat?*

Homo *ψυχὸς* ex se non capit, quæ sunt spiritus, 1.
 Cor. II. 4. nec caro & sanguis illi revelant. Matth.
 XVI. 17. sed mens sibi relicta mera caligo est. 2. Cor. IV
 3-4. Eph. IV. I. Joh. II. 4. præsertim si gratiæ prævenienti
 obluetetur, 1. Tim. VI. 4. 5. II. Tim. III. 7. Illa enim
 Gratiæ intellectui cæco primum illucet, Ps. CXIX. 18.
 Luc. XXIV. 27. 45. Joh. XVI. 13. Act. XVI. 14. II. Cor.
 IV. 3.

IV. 3. nec semper una collustrat & voluntatem, sed cordis sanctificatio illuminationis tantum consequens est, Col. I. 9. 10. separabile, Matth. VII. 22. Luc. XII. 47. Joh. XIII. 17. I. Cor. XIII. 2. II. Pet. II. 14. Quoties enim qui meliora scit, deteriora tamen sequitur? Nec illum qui adhuc in tenebris est, sanctum deprædicabis; nec hypocritam, quod simulat, nosse negabis, nedum quoties homo labitur moraliter, & refurgit, toties ejus spiritualem quoque notitiam migrare & remigrare affirmabis. Quis nequior Bileamo, qui verbi tamen divini auditor audit illuminatus? Num. XXIV. 4. Qui gravius peccatur quam conscientiam, inque Spiritum S. quorum tamen utrumque scientiam infert. Eb. 4. X. 26. & quidem plenam 1. Tim. I. v. 13. Scientiam rerum spiritualium alii quidem regenito concedunt, sed tantum naturalem. At ex semine spirituali tam prima herba est, quam plenum frumentum, Marc. IV. 28. Dein *ducem cæcum* ceu caput Medusæ opponunt alii, ex Matth. XV. 14. sed Christus ibi intelligit non tantum irregenitum, sed Pseudopropheta potius veritatis lumine cassum, qui tam doctrinæ typo seducit, quam vitæ exemplo v. 13. Denique *Mundus* qua talis non potest ex viribus natis capere Spiritum Veritatis inhabitantem Joh. XIV. 17. Sin hæc verba absolute intelligas, Mundus s. indigni nec Christi nec Christi cœnam capient, de quo videbis infra Quest. XI.

QUÆSTIO TERTIA.

*An Studia in sacris inaspedimento sint,
ideoque excusanda?*

Veritas una & simplex est, nec ullibi eruditio carpitur, sed ceu Dei donum potius commendatur,
B
quodd

quod in sacris nec Justino, nec Tertuliano, nec Clementi Alexandrino, nec Basilio, nec Hieronymo, nec August. fuit impedimento, ne dum Mosi, Act. VII. 22. Salomoni, Coh. I. 13. 18. Danieli c. I. 17. aut Paulo, Act. XXVI. 24. qui Poëtarum dicta ceu Aegypti spolia sanctificans, in usus sacros convertit, Act. XVII. 28. I. Cor. XV. 33. Tit. 12. Tot inde Scholæ, Pantæni, Origenis, Clementis Alexandr. & aliæ in hunc usque diem fuerunt apertæ, quod Spiritus Sancti officinæ sunt, ex quibus Ecclesia militans sua contra hostes arma capit ac subsidia, unde & suo tempore Julianus multas iterum clausit. Quid enim necessarium magis quam linguarum Studium, si fontes sitis, sin Strophas Adversariorum deprehendi oportet, quid sobria utilius philosophia? *Etsi ipsa sibi sufficit, nec opis alienæ eget doctrina Salvatoris, cum sit potentia & sapientia ipsius DEI,* inquit Clemens Alex. L. I. Strom. *tamen Græcica si accessit, non quidem validiorem facit veritatem, sed sophistico insultus ab ea amolitur, & insidias omnes avertens sepes & lorica est Dominica vinea.* Nec magis fratribus ignorantia Schekius noster favit, qui in *Dedic. contr. Antitrin. Vere hoc mihi dicturus videor, nisi accuratius homines incipiant philosophari, futurum, ut nullus sectarum, nullus errorum futurus sit finis, quandoquidem hac ignoratione accidat, ut neque accipere legitime, neque reddere rationes Disputatores imperite valeant.* Enimvero ille *δοκσιμοφάν* ex Jer. XIII. 28. paralogismus, quo de infra XXXI. non nisi ex Logicæ neglectu enatus est. Tot disciplinis quidem, curis, scholis, literarumque studiis præparati non fuerant Apostoli, conf. Matth. X. 19. Num vero omnes Apostoli? I. Cor. XII. 29. Quod ipsis infusum fuerat immediate, hoc

hoc longo nobis usu ac exercitio demum est acquirendum, conf. Syr. XXXIX. 1. 2. 3. 9. II. Tim. III. 15. 16. Etsi etiam unus alterve præco tam exercitatus in scripturis sensus habeat, ut ex bono cordis sui thesauro vetera atque nova ex tempore promere consueverit, meditationem tamen, scripturæ & scrutinium Joh. V. 39. & orthotomia 2. Tim. II. 15. important in plerisque.

QUÆSTIO QUINTA.

An Baptismus aqua sit efficax ac necessarius?

Necessitatem præcepti probamus ex Matth. XXVIII. 19. medii autem, eoque ipso & efficaciam ex Joh. III. 5. *Nisi quis renatus sit ex aqua & spiritu, regnum cælorum intrare nequit.* Quam verè homo ex Spiritu renascitur, tam verè regeneratur & ex aqua (verà scilicet ac naturali, qualis in Ænon prope Salem. vers. 23.) nisi geminum eidem particulæ eî sensum affingere velis, nec conjunctio ET eî ἄδαρ & καὶ πνεύματ· exegetica est, alias ἐπιεθήκησῃσ foret absurda: *ex spiritu & spiritu:* sed copulativa tantum distinctarum adque eundem regenerationis effectum ordinarum ὑδροβαπτισμῆ partium, qui inde (non nudum signum sed) lavacrum dicitur regenerationis, Tit. III. 5. quin & aquæ Eph. V. 26. uti e. gr. & ille Johannæus fuit efficax ad tum pœnitentiam, tum peccatorum remissionem, Luc. III. 3. Nec infantis regenerationem ab ipso ita aquæ baptismo pendulam ἀπίστῃα distingere potest sive Baptistæ sive Patrinatorum, insons alias nequitiam lueret alterius. Argumento palmario, quod contra ὑδροβαπτισμῆ efficaciam Adversarii ita informant: *Nullus renatus peccat,*
B 2 omnis

omnis baptizatus peccat, ergo nullus baptizatus est renatus; probari nimium non est mirum, quod quatuor abundat terminis. Majoris enim prædicatum non nisi sub hac limitatione procedit: *Nullus renatus peccat qua talis*: quæ restrictio prædicato si addatur & Minoris: *Omnis Bepizatus peccat qua talis*; tota propositio evadit falsa meritoque negatur. *Si renasceret quis ex fluminis baptismo*, si porro novelli instant Sociniani, *Christus ipse fuisset regenitus, nec ille baptismo fluminis baptismum fluminis superaddidisset*, Matth. III. 11. Verum Baptismus fluminis vitam spirituales non contulit, sed charismata tantum extraordinaria Act. I. 5. XI. 16. queis pridem renati demum tingebantur, Act. II. 3. 4. Imo ipse Christus tingebatur & Spiritu S. qui alias regenerat, nec tamen sanctum sanctorum inde regenitum dicent, cum subjectum recipiat non nisi per modum receptivitatis suæ. Denique: N. V. C. *Paulus ad baptizandum non fuit missus* 1. Corinth. I. 17. *E. non est opus baptismo aquæ, præsertim cum Christus ipse aqua sit vitæ*. At Christus & Agnus Dei est occisus ab origine mundi: E. nunquam opus fuit Agno Paschali? Pariter panis vitæ est, Joh. VI. 35. 48. & tamen panis in cœna s. est necessarius. Nec Paulus & Crispum, & Gajum, & Stephanæ familiam baptizavit plane ἀλλήτῳ, ut ad baptizandum missus non fuerit πῶτος, ac ad evangelizandum.

QUÆSTIO SEXTA.

An Baptismus ad infantes quoque spectet.

R *Atὰ τὸ ἥντιν* quidem in scripturis speciale pædobaptismi nec præceptum habetur nec exemplum. At quid tum? Plura enim facta sunt, quam scripta, Joh. XX. 30. Circumcidisse legitur in genere & Abraham omnem

omnem familiæ suæ masculum , Genes. XVII. 23. & Josua c. V. 3. Omnes in deserto natos , quis infantes inde , quod neutribi expressâ ipsorum sit mentio , excipiet ? Nec speciale in Codice sacro præceptum aut exemplum de anicularum occurrit baptismo , quem tamen non negabis. Ita & pro Infantum baptismo κατὰ Διόνοιαν argumenta sufficiunt generalia : I. Institutionis universalitas , Matth. XXVIII. 19. 20. μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζετε αὐτοὺς adeoque & infantes, διδάσκοντες αὐτοὺς, quæ singula verba mera forent ἀδολογία, si baptizare idem esset ac docete, uti vulgo excipiunt Sociniani, gratisque dicunt & alii, quod institutio h. l. baptismum antecedit, adeoque non nisi in præceptis Dei prius institutum baptizari demum posse, sed τὸ βαπτίζειν potius τῷ διδάσκειν præmitti, textum inspicienti originalem patebit. Solum antecedit μαθητεύειν, quod proprie est discipulos facere, conf. Matth. XXVII. 57. cum Johan. IV. 1. Act. XIV. 21. i. e. Christianos, Act. XI. 26. quod fit tam per βαπτίζειν quam per διδάσκειν, quæ duo sunt τὰ μαθητεύειν si species, s. media, s. gradus. Nam per baptismum & infantes evadunt Christi discipuli s. Christiani. Adulti ante initiationis sacramentum docendi quidem sunt, ut Abraham, reliqui non item, ut Isaac, Gen. XXI. 4. II. Universalis necessitas. Quam late enim pater Originale peccatum, tam late patet quoque regenerationis remedium, cum Johan. III. 5. Propositio Christi sit universalis : Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non potest intrare regnum Dei. Quod natum est ex carne, caro est, & quod natum est ex Spiritu, Spiritus est. Unde argumentamur. Quicumque sunt caro de carne, iis regeneratio

neratio ex aqua & Spiritu est necessaria. A. omnes quoque infantes. E. Sanctus quidem sanctorum, quod illo non indiguit, sed bono tantum nostro id suscepit, in annum ætatis trigesimum differre sine periculo potuit, sed nostri qui in peccatis concepti sumus atque nati, alia est ratio. Ut taceam baptismi sacramentum tempore Christi adhuc infantis nondum fuisse institutum. III. Circumcisionis paritas. Si enim infantes capaces circumcisionis, cur incapaces sint baptismi circumcisioni surrogati; Col. II. ii. 12. Nec gratia Dei imminuta est aut restricta in N. T. sed potius ampliata. IV. Promissionis fœderalis communitas, quæ uti in V. Test. infantes involvit, Genes. XVII. 7. 9. 12. ita ad eisdem quoque in N. Test. à Petro extenditur. Act. II. 38. 39. *Respiscite*, dicente, *Et baptizetur unusquisque vestrum. Vobis enim facta est promissio, καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν*, i. e. infantibus quoque, nam τέκνον vox generalis est noratque partum quemvis & modo genitum Act. XXI. 21. Ap. XII. 4. Nec Pædobaptismo vocum ordo: *Respiscite ac baptizetur unusquisque*; obstat ac si nemo nisi prius pœnitens demum baptizari queat, vicissim enim *baptizans Et prædicans*, Marc. I. 4. Johannes legitur. V. Infantum qualitas, pars enim Ecclesiæ sunt, quam certe integram ac totam Christum laværo aquæ vult sanctificatam, Ephes. V. 26. quin & ipsa παιδικά atque βρέφη (quæ vocabula infantes passim tenellos norant ac plerumque adhuc lactentes Luc. I. 41. 44. II. 12. 16. Act. VII. 19. I. Petr. II. 2.) invitavit, ulnisque excepit, ipforum esse regnum DEI publice attestatus, Matth. XVIII. 2. XIX. 14. Marc. X. 15. 16. Luc. XVIII. 15. 16. Quis itaque sacramentum initiationis, quo via ad Christum inque regnum

regnum DEI paratur, infantibus deneget? locis citatis quidem de illis sermo est parvulis, in quos cadit scandalum, non tamen actuale, rationis usum supponens, sed tantum potentiale, cum malefacta alicujus ad excitandum scandalum in se satis quidem apta essent, alter tamen vel ex naturæ perfectione, ut Christus Matth. XVI. 23. vel ex ætatis teneritudine, ut talis infans, actu non movetur. VI. **Cana Antiquitas.** Pædobaptismus enim in seculo non demum tertio invaluit, sed jam Apostolorum ævo integræ familiæ. F. & partes illarum integrales, infantes sc. tangebantur, Act. XVI. 15. 33. XVIII. 8. I. Cor. I. 16. Nec baptismum infantum ab Apostolis fuisse traditum, antiquissimi P. P. diffitentur Dionys. I. de Eccl. c. ult. & Origenes in Rom. lib. V. T. II. f. m. 543. sed jam seculo secundo *per Christum renasci infantes ac parvulos* Irenæus aperte asseruit, Lib. II. adv. Hær. ep. 29. f. m. 106. Qui frigidam hodie Anabaptistis suffundunt, duo opponunt, quod ἐπερωτημα bonæ conscientiæ non cadat in tantillam ætatem, nec ullus pædobaptismi effectum ostendi possit; Sed æthiopem lavant. Præcipui enim in hac ætate quod obicem malitiosum haud ponit, effectus sunt indubii: regeneratio Joh. III. 5. Tit. III. 5. Christi induitio, Gal. III. 27. emundatio Eph. V. 26. salvatio, Marc. XVI. 16. Joh. III. 5. Quod vero per organa nondum disposita se exerere nequeunt, inde tamen negandi non sunt, nisi illi, & ipsam negare fidem velis, contra Matth. XVIII. 6. quod effectus ejus sensus æque non incurrunt.

QUESTIO SEPTIMA.

Ufus S. cœna sine ritus tantum indifferens, qui libere negligi queat, an sacramentum

N. I. necessarium.

Neces,

Necessitas non tantum præcepti ex tot imperari vis
Naccipite, edite, bibite, hoc facite patet, sed & medi-
 dii necessitas colligitur inde, quod hoc epulo fides nutri-
 trienda, inque tot tentationibus usque corroboranda, peccatorum remissio ob-
 signanda, Domini memoriarecolenda, fideliumque communio celebranda est, Matth.
 XXVI. 26. 27. 28. 1. Corinth. X. 16. 17. 21. XI. 24. 25. 26. Necessitas vero
 coactionis locum hic plane non habet. *Neminem enim* nedum invitum in-
 ve fide diffidentem *cogimus*, qui librorum nostrorum symboli-
 corum tenor est, p. m. 562. aut *violenter* ad synaxin
 nostram *impellimus*, cum sanctum obtrudere canibus
 nefas, Deoque cordi sit populus non nisi spontaneus,
 Psal. LI. 12. LIV. 8. CX. 3. Matth. VII. 6. Nec illud
Compelle Luc. XIV. 23. violentiam physicam infert aut
 coactionem civilem, 2. Corinth. X. 4. sed spiritualem
 tantum *πειθαρχῆν* vocatoris, qui invitatis nec manus,
 nec vincula intulisse, sed varia tantum argumenta pro-
 posuisse legitur, vers. 17. 21. 22. 24. quibus omnibus,
 qui nondum moventur, nec jussum Christi: *Hoc faci-*
te; audiunt, nedum faciunt, Johan. XIII. 17. Jac. I. 23,
 sed corpus ejus sanguinemque contumacissime respu-
 unt, oves illius non sunt, Johan. VIII, 31. X. 27. sed
 fidelium consortio indigni reputantur. Quanta aver-
 runcare offendicula totius Ecclesiæ interest, & ante-
 quam pars sincera trahatur, totumve ovile corrumpatur,
ἀποκόψαι putrida membra & scabiosa depellere. Gal.
 V. 12. Quod ob ipsum quoque S. Eucharistiæ despe-
 ctum Donatistis Augustinus denunciavit *L. II. ad Gau-*
dent. c. 1. Ne correctionem impediatis aliorum, in exilium
mittimini. T. VII. f. m. 336. v. & Luth. T. V. Jen. f. m.
 196.

QUÆ.

QUÆSTIO OCTAVA.

An Ecclesis A. C. cœna sit vera?

Utiq̄ue, apud Nos enim *verbum* institutionis in genuino sensu *accedit ad elementum* & panis & vini, & sit *sacramentum*, ut nihil quod ad ejus spectat essentiam, jure desiderari queat. Nec memoriam mortis Domini negligimus, ut calumniantur, nec hospitum abusu noxisque sacramentum everritur, nisi verbi quoque, quin & cœnæ statim primæ veritatem reddere dubiam velis, cum nulli non visibili cœtui sua adhuc Zizania sint. Denique nec *ἁγιοκλασίας* defectus objici potest. Si enim illa pro distributione fumitur, ut passim, Jes. LVIII. 7. coll. Ez. XVIII. 7. Jerem. XVI, 7. Thren. IV 4. Matth. XIV. 19. XV. 36. Act. XXVII. 75. inter nos non exolevit, quatenus verò distributioni *ἡ ἀσκησι- κῶς* inservit, Matth. XXVI. 26. Marc. XIV. 22. Luc. XXII. 19. Augustino inde *preparatio distributionis* dicta, epist. LIX. T. II. f. m. 300. pro temporis circumstantiâ est indifferens, sive enim in medio demùm S. Cœnæ actu suscipiatur, sin ante, perinde est, cum contra institutionem sit neutrum, uti & vini effusio, quæ fractioni panis respondet, in se æquè necessaria est, ratione Ministri verò atque temporis indifferens, cum à quo et quando, antene cœnam S. primam, an post cœptam demùm consecrationem fuerit peracta, ex historia Institutionis neutiq̄am liqueat.

QUÆSTIO NONA.

An administratio cœna permittenda sit &
Laicis?

C

Ed;

Ed, sed in casu necessitatis tantum, inclinasse videntur Tilemannus Heshusius & D. Joh. Gallus, apud Bidenbachium nostrum Decad. III. Consil. 5. p. 135. Lutherus autem constanter improbavit, præsertim T. VI. Jen. f. 339. in epistola ad past. ceu rem vocatione, exemplis, consensuque Antiquitatis destitutam, quam potius damnatam, prout ex Epistola Ignatii ad Trullianos, ex Athanasii Apologiâ contra Arrianos, ex Epiphonio Hæres. LXXIX. & Theodoro Lib. IV. H. E. c. 12. constat. Casus necessitatis enim tantus non est hic, quantus in Baptismo. Adulti quippe jam in fide salvificâ sunt constituti. Infantes econtra unicum tantum medium habent, quo fidem haurire ordinarie possunt, initiationis quippe sacramentum. Multo minus extra necessitatis casum Eucharistiam administrandi potestas Laicis competit, uti ipsis tribuunt illam H. Grotius, a Petavio confutatus, & Thomas Tanto, contra quem A. 1669. Ministerium Lubecense libellum edidit sub rubricâ: *Christliche Proh der neuen Schwärmercy/ da etliche Manns- und Weibs- Personen eigene kleine Zusammenkünfte halten / darinnen nicht allein unbetreffene Männer sondern auch Weiber das 5. Abendmahl austheilen.* Nam in Ecclesia, ubi omnia *ἐν κοινῷ* κατὰ τὰς *ἐκκλ.* fieri decet 1. Cor. XIV. 40. dispensatio hujus Sacramenti non nisi Oeconomis Mysteriorum competit, 1. Cor. IV. 1. solis quippe ordinariis Ecclesiæ Ministris, horum enim est administrare Sacramenta, ut docere verbum, Matth. XXVIII. 19. Nec *κοινωνίᾳ* illa, 1. Cor. X. 16. *Poculum benedictionis cui benedicimus;* laicos enim ubi Apostolus petit, in persona non prima sed secunda alloquitur, totus in eo, ut ipsorum synaxin culpet potius, quam ita probet, versu

versu quippe 21. inquit : *Non potestis poculum Domini bibere & populum Dæmoniorum, non potestis mensæ Domini participes esse & mensæ dæmoniorum.* Porro, *Annon domos habetis ad edendum ?* 1. Cor. XI. 22. *Quotiescunque comederitis panem hunc, & de poculo hoc biberitis* v. 26. *Propterea inter vos multi infirmi sunt* v. 33. ubi communicantibus præter esum & potum Apostolus nihil certè tribuit, nedum in persona pariter secunda scripsit : *Poculum benedictionis, cui benedicitis.* Deinde, quam frequens in his epistolis pluralis primæ personæ, e. g. *Dei sumus cooperarii*, 1. Cor. III, 9. *Nos æstimet homo ut DEI Ministros ac œconomos Mysteriorum*, c. IV. 1. confer & 2. ep. III. 1. IV. 7. V. 13. 20. VI. 1. XIII. 9. Num ergò omnes quoque laici *Doctores ?* 1. Cor. XII. 29. Similiter c. l. 23. *prædicamus Christum crucifixum;* scribit Paulus, & tamen ab illius præconii munere feminas omnes excipit ipse c. XII. 28. 29.

QUÆSTIO DECIMA.

An administrare uni tantum cœnam in privatis adibus fas sit ?

Circumstantia loci nihil addit, nihil demit huic sacramento, quod propter hominem non propter temporis locive circumstantias novimus institutum. Ordinariè quidem, ubi verbum DEI auditur, i. e. in publico conventu sacram quoque synaxin decet celebrari, 1. Cor. XI. 20. 33. Eb. X. 25. In casu tamen necessitatis, ubi communis ordo cessat, communicio privata nullibi vetatur, locorum differentiâ dudum sublata, Matth. XVIII. 20. Joh. IV. 21. Si enim domi decumbentes erigere verbo, si & privatim tingere licet, Act. VIII. 38.

39. XVI. 33. Quidni Clinicis & ἐϕὸδιον ζωῆς liceat ? Ut taceam cœnam in privatis ædibus fuisse & institutam, & pridem celebratam, juxta Canonem XIII. Concil. Nicæn. *Qui recedunt à corpore, ultimo & necessario viatico non defraudentur*, Vetus Ecclesia id ad absentes, apud Justinum Apol. II. f. 179. & ad Serapionem ægrum, apud Eusebium L. VI. E. H. c. 44. f. m. 246. misit. Exuperius apud Hieronymum Epist. ad Rust. T. I. f. m. 48. panem in canistro vimineo, vinum in vitro ad ægros detulit, & Chrystomus apud Nicephorum L. XIII. c. 36. beate moriturus communionem privatam suscepit. Ob vocem *Synaxeos* autem S. cœnam negare uni & soli, idem est, ac si ob vocem *cœnae* velles non nisi vesperi communicare. Christus quidem cœnam administravit non tantum uni & soli Petro, sed discipulis unâ omnibus, sanis tamen & valentibus, in communionis exemplum ordinariæ, nobis autem de ægro sermo est in extremo necessitatis casu.

QUÆSTIO UNDECIMA.

An corporis & sanguinis Domini substantiam indigni etiam percipiant ?

SI panis benedictus est realis *κοινωνία* corporis Christi, (I. Cor. X. 16.) gustando eum indigni & hoc participant. Dicuntur quidem etiam idololatræ v. 20. *κοινωνοὶ δαemoniorum*, quæ tamen non participant, uti Judas fortè. At in abstracto non vocantur *κοινωνία*, uti panis corporis, nedum de idolothytis dicitur: Edite, hæc sunt dæmonia; uti de pane benedicto: Edite, hoc est corpus Christi, ut taceam, non edentes sed offerentes idolothyta *κοινωνοὶ* Dæmoniorum nuncupari. Proinde si
impii

impium non offerendo sed indignè manducando ac bibendo corporis & sanguinis dominici rei fiunt, hæc ipsos (ad iudicium) participasse substantialiter oportet, 1. Cor. XI. 29. Nec abusus signi tantum infert reatum, indigni alias & Mannæ & Agni paschalis comedones rei fuissent corporis Christi. Nec qui Regis diploma discerpit, pectore oculum eruit, ipsius corporis oculive regiureus dicitur, sed læsæ tantum regiæ Majestatis. Deinde *indignè edendo ac bibendo reum fieri corporis ac sanguinis Christi* plus dicit quam *sanguinem Testamenti ducere impurum* Eb. X. 29. id objecti præsentiam apertè poscit, hoc non item. Symbola itaque, quæ percipiunt *ἀπιστία*, non nuda tantum signa sunt, sed ipsius corporis ac sanguinis Dominici *κοινωνία*, non certè à communicantium fide sed Christi potius instituto pendula, quod hominum *ἀπιστία* non labefactat, Rom. III. 3. 1. Cor. X. 16. Nec fides hominis ad Sacramenti substantiam sed tantum ad salutarem ejus usum facit, quod porrò & exemplis constat Corinthiorum illorum, 1. ep. XI. 30. Judæque ipsius, biberunt enim omnes, Marc. XIV. 23. adeoque & Judas, quem post cœnam S. adhuc adfuisse Lucas testis est c. XXII. 21. *Christus primum sacramentum Iuda nondum excluso, communiter omnibus dedit*; scribit Augustinus Ep. CLXII. T. II. f. m. 742. Nec obstat Matthæum testari, buccellam datam ante institutionem cœnæ, c. XXVI. 23. quâ exceptâ statim exiverit, Joh. XIII. 30. Lucas enim *ἀνεβέβη* est, 1. 3. & *ἐυβέβη* apud Johannem cum aliqua mora, ut & alibi Matth. XXIV. 29. Marc. 1. 12. Joh. XIII. 32. est accipiendum. Etenim cum Judas exiret, nox fuit, at eucharistia vesperi celebrata. Si ante hanc se subduxisset, in proditoris, quam tacito sub pectore volvit, proditorem

abiisset. Denique verbis illis 1. Corinth. X. 21. *Non potestis poculum Domini bibere & poculum demoniorum;* potentia tantum moris negatur & licentia, (uti & Gen. XXIV. 50. XXXIV. 14. Deut. XVI. 5. XXII. 29. Matth. VI. 24. Act. IV. 20. II. Corinth. XIII. 8.) Corinthios id jure non potuisse. De facto autem, uti Israel & Petrus & mensæ demoniorum particeps fuit, ad judicium sui que exitium, Deut. XXXII. 17. sic Corinthios quoque & de Coena S. & de Idolothyis actu participasse, vel hæc sola Apostoli invectione arguit, 1. Corinth. X. 21. Si istes, coenam S. indignis non esse institutam, certe nec oves pro lupis, nec pro canibus panes, nec mella pro fucis in promptu sunt, quorum tamen substantiam depasci ab illis non negabis. Nihil ergo impedit, quod minus corpus Christi & pro reprobis traditum, Rom. XIV. 15. I. Corinth. VIII. 11. Eb. VI. 6. X. 29. II. Petr. II. 1. ab iisdem & accipi queat.

QUÆSTIO DECIMA SECUNDA.

An justificatio peccatoris in foro divino sola justitiæ alienæ imputatione absolvatur?

SI non operanti sed credenti fides (objectiva) imputatur ad justitiam sine operibus, Rom. IV. 5. 6. isque in Christo invenitur justitiam habens non suam, sed alienam, illam quippe ex fide, quæ ex Deo est, Phil. III. 9. Justificatio peccatoris in foro divino nullis demum legis operibus completur, sed solius obedientiæ Christi vicariæ, i. e. justitiæ alienæ imputatione absolvitur. Imo uti Christus factus *ὁπτες ἡμῶν* peccatum, sic nos in ipso justitia 2. Corinth. V. 21. Atqui factus est peccatum non intrinsece, nec effective, sed tantum impu-

imputative, E. Nam etiam quæ non insunt, imputantur, Num. XVIII. 27. Psal. XL. 13. 16. LXIX. 6. Jes. LIII. 6. Marc. XV. 28. Luc. XXII. 37. Rom. II. 26. Philem. vers. 18. nec tamen fite tantum sed vere, imputare enim non est tantum putare, sed reali suo fundamento gaudet, & effectu, e. g. λογισμὸς justitiæ vicariæ non tantum Gratia Dei in Christo Jesu suffulcitur Rom. III. 24. sed efficit quoque, ut peccator inde justus constituatur, denomineturque Rom. V. 19. Ne dicas; Si justii denominamur Filiique Dei à justitia tantum imputata, vicissim ab imputatis quoque peccatis Christus salutari peccator & filius diaboli poterit. Chrysostomus quidem & reliqua Græcorum turba dicere non horruit Christum redditum fuisse peccatorem per imputationem veram atque solidam, qua iniquitates nostras in se recepit fecitque suas, Pf. XXXI. 11. XL. 13. LXIX. 6. Jes. LIII. 6. II. Cor. V. 21. ob easdem & execratio factus Gal. III. 13. Absit tamen, ut impius inde dicatur filiusve diaboli, cum ipsi nec inhæreat peccatum, nec fecerit ipse, Diaboli filius è econtrario audiat, qui ex perversa malitiâ destinatoque consilio contra conscientiam peccat, unde ne pii quidem, etsi habeant peccatum, filii diaboli dicendi sunt. Accedit immanis quoque nos inter Christumque differentia, nos vere justii Deique filii jure salutamur, quod justitia gaudemus perpetua, Christo autem peccata nostra tempore tantum exiguo incubuerunt, unde nequid æque dici filius diaboli, aut iræ, quæ itidem non mansit, sed tantum transit super ipsum. Denique inhæret quidem Justificato quædam quoque justitia, quæ tamen nec à solo Filio, sed & à Patre & à Spiritu S. dependet, nec perfecta est, ex vitio quidem subiecti, unde nec justitiæ Dei, nec legi Ejus

ex

ex asse respondet, sed hominem in foro soli declarat
vix sanctum, justum vero in foro poli minime consti-
tuit, Pl. CXLIII. 2.

QUÆSTIO DECIMA TERTIA.

*An Christus non quàm extra nos passus proque no-
bis mortuus, sed quàm nobis per fidem in existens sit
consummatus demum Salvator, qui pec-
catores justificat?*

Christus non dividitur, 1. Cor. I. 13. sed unus nume-
ro idemque Mediator est, 1. Tim. II. 5. & qui foris
stat & qui aperientes intrat, Ap. III. 20. Ab ipso tamen
extra portam passus Eb. XIII. 12. 13. acquisitio salutis jam
pridem τετέλεται, Joh. XIX. 30. Nec Exaltatus amplius
(nec in nobis) moritur, Rom. VI. 9. Eb. IX. 26. 28.
In nobis quidem existit, Rom. VIII. 10. II. Cor. XIII.
5. Col. I. 27. vivit. Gal. II. 20. formatur Gal. IV. 19. fru-
ctificat, Phil. I. 11. ambulat, 2. Cor. VI. 16. habitat,
Joh. XIV. 23. Eph. III. 17. manetque Joh. XV. 4. sed in
nobis non nisi justificatis, justificat enim impium Rom.
IV. 5. inhabitat vero non nisi justificatum Jes. LIX. 2.
ut ita Justificatione peccatoris inhabitatio Dei gratiosa
sit posterior, & tamen ne sic quidem plena, vitio sub-
jecti quidem recipientis, in quo peccatum adhuc ha-
bitat, Rom. VII. 18. 20. & corpus adhuc est mortuum
Rom. VIII. 10. Quis ex tali itaque inexistentia, qua
Christus est in omnibus nondum omnia, I. Cor. XV.
28. justitiam tamen omnibus numeris absolutum inque
foro divino validam sibi promittat? Crucifigi quidem
Christus adhuc legitur, Eb. VI. 6. non tamen effectu sed
tantum affectu, non proprie ac physice, sed tantum me-
tapho-

taphorice, non in nobis, sed tantum inter nos, Gal. III
 1. uti et saepe notat *inter* Luc. I. 28. v. *Glaß. pb. S. p. 79r.*
 Quin etiam Justificatio legis impletur in nobis quidem
 imputative, non tamen effective à nobis, Rom. VIII.
 3. 4. Imo innuit illam Scriptura per inexistenciam po-
 titus **NOSTRUM IN CHRISTO**, quam Christi in
 nobis, Jes. XLV. 24. **IN DOMINO** *mibi justitia.* Rom.
 VIII. 1. **Nulla condemnatio HIS IN CHRISTO JESU**
 Phil. III. 9. *Ut inveniar IN IPSO non habens iustiti-*
am meam, quæ est ex lege, sed quæ per fidem est Christi iu-
stítiam, quæ ex Deo est per fidem. Col. I. 14. **IN IPSO**
habemus redemptionem per sanguinem Ejus. Maxime vero
 2. Cor. V. 12. **Efficimur iustitia IN IPSO**, non quia in
 nobis peccatum subdomuit, sed *quia pro nobis peccatum*
factus est, ad quem locum elegantissime Augustinus:
Ipsè peccatum & nos iustitia, nec nostra sed DEI, nec
IN NOBIS sed IN IPSO, sicut ipse peccatum non
suum sed nostrum, nec in se, sed in nobis! *Enchir. XLI.*
T. III. f. 167. & T. X. f. 278. serm. VI. d. verb. Ap.
Videte duo, iustitia Dei non nostra, IN IPSO NON
IN NOBIS. Gemella & Lutherus habet in Joh. XIV.
 20. Wir müssen diese zwey Stück fassen / wie wir in
 Christo / und Christus in uns ist. Eins geht über sich /
 das Andere unter sich. Dann wir wissen zuvor in Ihu
 seyn / mit all unserm Wesen / Sünd / Tod / Schwach-
 heit / und wissen / daß wir für Gott davon gefrenet und
 erlöset und selig gesprochen werden durch diesen Chri-
 stum. Also müssen wir über uns und auffer uns in Ihu
 schwingen / ja gar und gantz in Ihm verleiht und sein
 eigen seyn / als die auff Ihn getauft und sein H. Sa-
 crament darauff empfangen & pauld post : Darnach
 gehts wieder von oben herab / also / wie ich in Christo
 bin /

D



bin / also ist wiederumb Christus in mir / ich hab mich
 sein angenommen / und bin in Ihn gefrohen aus der
 Sünd / Tod und Teuffels Gewalt getretten / so erzeit
 Er sich wieder in mir und spricht ; Geh hin / predige /
 tröste / tauffe / diene dem Nächsten / sey gehorsam / gedul-
 tig / &c. Ich will in dir seyn / und alles thun / was du
 thust / das will ich gethan haben. Also sey getrost /
 Feck und unverzagt auf Mich / und sehe daß du in Mir
 bleibest / so will ich gewißlich wieder in dir seyn / T. VII.
 Jenens. f. m. 101. a. b. Subsistunt itaque verba F. C.
 tanquam Marpesia cautes : *Et si Deus Pater, Filius &
 Spiritus S. (qui est aeterna & essentialis justitia) per fidem
 in electis, qui per Christum justificati & cum Deo recon-
 ciliati sunt, habitat (omnes enim vere pii sunt templa Dei
 Patris, Filii & Spiritus S. à quo etiam ad recte agendum
 impelluntur) tamen haec inhabitatio Dei non est justitia
 illa fidei, de qua Paulus agit, eamque justitiam Dei ap-
 pellat : propter quam coram Deo justi pronunciamur. Sed
 inhabitatio Dei sequitur antecedentem fidei justitiam. Cum
 igitur in Ecclesiis nostris apud Theologos A. C. extra con-
 troversiam positum sit, totam justitiam nostram EXTRA
 NOS, & extra omnium hominum merita, opera virtu-
 tes, atque dignitatem quaerendam, eamque in solo Do-
 mino nostro Jesu Christo consistere &c. pag. m. 695.*

QUÆSTIO DECIMA QUARTA.

*An renati ad summum perfectionis apicem per-
 tingere in hac vita queant, ut jamjam*

sint ἀναπαύηται ?

Renato duo insunt quasi principia, caro & Spiritus,
 Gal. V. 16. 17. homo internus & externus 2. Cor.
 IV. 16. vetus & novus, Eph. 22. 24. quorum tanta est diver-

diversitas, tanta etiam pugna, ut sanctificati primitias tantum spiritus habere Rom. VIII. 23. tantumque ex parte cognoscere, 1. Cor. XIII. 9. 10. 11. intelligantur, e contrario pronior, usque caro in malum ruat, Jac. I. 14. spirituique semper oblectetur, Gal. V. 16. 17. unde coram Deo nemo insons, Ex. XXXIV. 7. aut purus, Proverb. XX. 9. aut justus, Psal. CXLIII. 2. nedum perfectus, Phil. III. 12. 13. qui nec peccatum habeat, 1. Joh. I. 8. neque peccet actu, 1. Reg. VIII. 46. In multis enim labimur omnes, Jac. III. 2. ut omnis nostra quoque iusticia panni ad instar polluti, Ies. LXIV. 6. Hinc Iustissimus Iudex sub incredulitate conclusit omnes, Rom. XI. 32. perfectione graduum quam lex poscit, Deut. VI. 5. Matth. XXII. 37. Gal. III. 17. 21. 22. statui gloriae reservata, 1. Cor. XIII. 10. Nec interim in statu viae, in quo lex neminem reddere perfectum potis est, Ebr. VII. 19. DEUS pro potentia agit absoluta, sed mavult suam exserere virtutem *ev ad Deum* 2. Cor. XII. 9. Quid vero perfectionem minus dicit, quam *ad Deum*, quae deprecatione & remissione potius habet opus? Matth. VI. 12. Hinc Lutherus quoque T. IV. Witteb. f. 76. Im Reich Christi ist mit uns halb Sünd und halb Heiligkeit / dann was des Glaubens und Christi in uns ist / das ist ganz rein und vollkommen / als nicht unser / sondern Christi / welcher durch den Glauben unser ist / und in uns lebet und wücket. Aber was noch unser eigen ist / das ist lauter Sünd / doch unter und in dem Christo / durch Vergebung der Sünden zuge deckt und vertilgt / dazu täglich durch dieselbe Gnad des Geistes getödtet / biß wir gar diesem Leben absterben. Ipse etiam Hieronymus scribit: *Hec hominibus sola perfectio, si imperfectos se esse noverint, epist. ad Ciesph. T.*

II. f. m. 25. Nec discrepant illa B. Speneri: Was aber
 anlangt die so genante geistliche Vollkommenheit / ist
 dieselbe in diesem Leben / so lang namblich das Fleisch
 uns noch anklebt / unmöglich zu erreichen / noch kan ein
 dessen versichertes Exempel gezeigt werden; Consil. T.
 I. p. 139. & T. IV. p. 513. Wir seynd unsere Unvoll-
 kommenheit gar wol bewußt / und weiß ich niemand der
 sich weiter kommen zu sein einbildete / als daß wir junge
 Kinder seyn in Christo. Jedoch trachten wir nach der
 Vollkommenheit / damit wir nicht in uns mögen Kin-
 der bleiben: Wie die Schrift auch pfleget das jenne ri-
 ne Vollkommenheit zu nennen / wo wir nunmehr zu-
 nehmen in dem Werck des Herrn / obwol die höchste
 Vollkommenheit / daß man nicht mehr weiter vollkom-
 men werden könnte / in jenes Leben verparet bleibet.
 Evadimus quidem perfecti vel tandem, sed in Christo,
 Col. 1. 28. Uti in ipsis etiam scripturis perfecti fuisse
 nonnulli leguntur, ad quorum exempla Pelagianis pri-
 dem responderunt Catholici, ut G. J. Vossius ceu in
 compendio refert: *Per eam perfectionem intelligi tum
 sinceritatem, si ve verum & non simulatum studium obe-
 diendi omnibus Dei mandatis, tum obedientia istius actua-
 lem impletionem, sed pro modulo hujus vitæ & compara-
 te ad alios fidele: non plenam & omnibus numeris abso-
 lutam. Nempe quomodo domus vocatur, quæ etiam-
 num exstruitur. Quod fieri triplici potest respectu. Pri-
 mum ratione inittii ac desiderii, ut sit *συνεδοχῆ* partis, &
πρωτέρα finis. Deinde comparatione rudium, vel im-
 perfectionis structuræ. Denique ratione promissi, ut si
 quis quod edificio deest, hoc de suo se supplementurum rece-
 pit. Similiter igitur justitiam hujus vitæ perfectam dici
 censent i. inchoate si ve *κατὰ συνεδοχῆ* inittii & desiderii
 ratione,*

ratione, 2. comparate sive κατὰ ὀμολογίαν, ratione impiorum & imperfectiorum, 3. evangelice, sive cum velamento gratia, quia omnia facta deputantur, quando quod factum non est, ignoscitur. Quibus addere possumus, quod vulgo non aperte minus quam verè dicitur, aliam esse perfectionem partium, aliam graduum. Puer perfectus est priore significato non posteriori. Ita Christiani sunt perfecti quatenus serio student ambulare, ac reapse ambulant, non in una parte, aut certis partibus, sed omnibus præcepti Dominicis, nullam earum partem ab obedientia suæ studio separantes: non tamen ita perfecti, ut DEVM summe ament, proximum plane juxta se diligant, pravas cupiditates excindant radicitus. in Histor. Pelag. Libr. 7. part. 1. Antith. 1. p. 468. & 469. & sic fanaticos etiam Thraones confundit B. Arnd. Ertliche Schwärmen und sagen / sie seyen schon Vollkommen und können nicht mehr sündigen / mißbrauchen dazu die Heil. Schrift und andere erbauliche Bücher / wie der Sathan / welcher auch Gottes Wort mißbraucht und sich in einen Engel diß Reichs verstellen kan. Die sind Schwärmer und unseidliche Fantasten / welche der Teufel in diesen letzten Zeiten erwecket / die wahre Buß zu verhindern / welche sich durchs ganze Leben eines Christen-Menschen erstreckt biß in den Tod hinein / also dann ist er aerechtigtiget von der Sünde / wann er nämlich das sündliche Fleisch abgelegt hat. Daher sich nie kein Heiliger Gottes gerühmet / daß er vollkommen sey und nicht mehr sündigen könne. — Ob wir wol die neue Geburt und die tröstliche Kindschafft Gottes empfangen haben durch den Glauben / so geschieht doch die Erneuerung nicht gänzlich auff einmal / sondern der H. Geist reiniget sein Haus von Tag zu Tag: S. Paulus klagt

darüber / daß die Sünd noch in ihm wohnhe und nimmhe
ihn efft gefangen / widerstrobe dem Geist seines Ge-
müths. Rom 7. und Gal. 5. beschreibet er den Streit
deß Geistes und deß Fleisches. Was sagt der widerge-
bohrne H. David : Herz so du wilt Sünde zurechnen/
wer wird bestehen / Psalm. 130. Und Johannis 1. am
1. So wir sagen wir haben keine Sünde / so betrügen
wir uns selbst / und die Wahrheit ist nicht in uns. —
Ein grosse vermessne Sicherheit ist es / sich der
Vollkommenheit rühmen und ohne Sünde seyn
wollen / da doch vor Gott niemand unschuldig / Exod.
33. -- Daß aber 1. Johannes 3. spricht : Wer aus Gott
geboren ist / der thut nicht Sünde / ic. da macht er ei-
nen Unterscheid unter Gottes und des Teuffels Kindern/
diese haben Lust zu allen Sünden / das ist ihr Irthum und
Kurzweil / Gottes Kinder aber haben kein Lust zur Sünd
sondern hüten sich / Betten darwider und wann sie aus
Schwachheit straucheln / rent es sie von Herken / dann
Gottes Sam ist in ihnen / Gottes Wort und Geist /
der laßt sie nicht in Sünden verharren. *Lib. V. c. 1. Deß
wahren Christenthums.*

QUÆSTIO DECIMA QUINTA.

*An renatus legem servare, quin et implere
queat?*

Illa certe neminem reddere perfectum potest, Eb.
VII. 19. nedum vivificare, Gal. III. 21. sed jugum est
αβσαριστον, Act. XV. 10. totaque Spiritualis, Rom. VII.
14. qui itaque impleat illam, qui spiritus tantum primi-
tias habet? Rom. VIII. 23. qui Spiritus carnisque lucta
jugiter distrahitur? Gal. V. 17. ut impingat subinde Jac.

III. 2.

III. 2. & quotidiana peccatorum tum confessione tum remissione habeat opus, Matth. VI. 12. Ps. XXXII. 6. XIX. 13. Jef. LXIV. 6. Rom. VII. 14. I. Joh. I. 8. Deinde si legis impletio foret possibilis, per ipsam foret Justificatio, quod negatur, Gal. III. 18. 21. Christusque venisset frustra Matth. V. 17. Rom. VIII. 3. 4. Gal. II. 21. III. 11. 13. IV. 4. Justificati quidem τηρεῖν τὰς ἐντολάς passim leguntur, τηρεῖν autem non notat *servare* sed per synonymum φυλάσσειν, *custodire* exponitur, Matth. XIX. 20. Nec non qui diligit alterum sicut seipsum *legem implevit*, Rom. XIII. 8. sed ubi est is? David quidem, Josias, Alfa & Zacharias in præceptis Dei coram ipso perfecte totoque corde ambulasse leguntur, integritatis laude ἀνομιαις inde maculati, absoluta tamen ipsis ἀναμαρτησία tribui nequit, quæ quippe à Davidis adulterio, Josiæ bello minus necessario, pravâ sodalitate Josaphati, & Zachariæ incredulitate, singulorumque morte multum abludit. Negantur quodque *mandata DEI esse gravia*, I. Joh. V. 3. sed justificato, qui spontaneo spiritu actus lege Dei delectatur Rom. VII. 22. VIII. 1. 2. Nam fert onus id leviter, quod portat quisque libenter, ut Jacob. Gen. XXIX. 20. XXXI. 4. & Cicero: *Magnum opus omnino, Brute, conamur, sed nihil difficile amanti puto.* Imò promissis divinis *credenti omnia possibilia* Marc. IX. 23. beneficia Dei. Si enim τὰ πάντα capias absolute, renatus implere poterit non tantum legem sed totum quoque mundum poterit creare & quid non? Pariter & Paulus Phil. IV. 13. *Omnia possum* satiare sc. & esurire, abundare & egere v. 12. si verò *posse hoc* ultra æquanimitatem in utraque fortuna extendas, potuisse Apostolum peccatum originale eradicare Deumque ipsum vincere concedes. Denique lex non præcipit impossibile ἀπλῶς, sed tantum

tum

tum *uol' iudic' , in statu demum destituto , ob corruptæ tantum carnis infirmitatem , Rom. VIII. 3. Nihilominus à seruo , etsi non amplius solvendo fit , debitum Dominus jure exigit , Matth. XVIII. 25. Luc. XVI. 1. rationem , cur id fiat à Deo , Bernhardus & hanc addit : Non la-
tuit præceptorem , præcepti pondus hominum excedere vi-
res , sed judicavit utile , ex hoc ipso sua ipsos insufficien-
tiæ admoneri , ut scirent , sanè ad quem justitiæ finem
niti pro viribus oporteret. Ergo mandando impossibilia
non prævaricatores homines fecit , sed humiles , Et ut
omne os obstruatur , Et subditus fiat omnis mundus Deo,
quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram
ipso. In Cant. serm. L. fol. m. 715. præsertim confer Melch. Nico-
lai Fubar ver. Sect. II. à p. 51. usque ad p. 390. & B. Speneri Caput
IV. integrum de Justificat. contra Breuing.*

QUÆSTIO DECIMA SEXTA.

*An pars pœnitentia tertia sit nova obedientia,
uti Socinianis visum , vel ut hodie alii
malunt , immutatio cordis ?*

EX verbo Dei de duabus tantum partibus constat ,
quod uti *geminum* tantum terminum , à quo , sc.
malum & ad quem s. *bonum* Act. XIV. 15. XX. 21. XXVI. 18.
innuit , uti etiam *duo* tantum doctrinæ capita legem sc.
& Evangelium exhibet Joh. I. 17. ita *duas* tantum pœ-
nitentiæ partes recenset , averfionem sc. à malo , seu
contritionem , quæ legis effectus , Jer. XXIII. 29. & con-
versionem ad bonum , seu *fidem* in Christum , quam
parit Evangelium , Marc. I. 15. Unde libri etiam Sym-
bolici primo statim loco non demum tertio *immutatio-
nem* in descriptione conversionis passivæ ponunt s. pœ-
nitentiæ , cujus potiore quoque partem , fidem quippe ,
obedi-

obedientiam erga Evangelium vocant, uti bona opera obedientiam erga legem, p. 125. & 675. Evangelium enim est *lex fidei*, Rom. III. 27. *Habemus*, inquit Johannes I. ep. III. 23. *præceptum*, cui non per præstationem operis legalis, sed apprehensionem medii salutaris satis fit, ut nimirum *credamus nomini Filii ejus Jesu Christi*, Credendo itaque agimus, quod præceptum est, & imperata agendo credimus, unde etiam fides passim ὑπακοή πίστεως Rom. I. 5. XVI. 26. II. Cor. X. 5. Eb. V. 9. I. Pet. I. 22. & 2. Cor. IX. 13. ὑποταγή τῆς ὁμολογίας εἰς τὸ εὐαγγέλιον τῆς ἐκκλησίας nuncupatur. *Fides pura puta obedientia est*, scribit Lud. d. Dieu in Rom. p. 6. *Cur autem fidei obedientia tribuitur? non tantum quod fide obediamus omnibus præceptis DEI, sed quod ipsa fides in obedientia consistat. Non enim rationibus nititur fides, sed loquentis Dei veracitate, auctoritate ac jussu, cur credo tres esse in DEO personas, Christum esse θεῶν ἄνθρωπον, mortem ejus esse expiationem pro peccatis? quia Deus mentiri nescius omniumque Dominus hæc de se Filioque suo testatur ac credere jubet.* Ab evangelica hac obedientia, quæ ita ipsa fides est, longè alia interim est legalis illa, quæ vulgò obedientia dicitur nova fructusque pœnitentiæ, Matth. III. 8. Act. XXVI. 20. Quis arborem verò ex pomis constare statuatur, sic nec nova obedientia vocari pars pœnitentiæ strictè talis meretur. Non dissimulo quidem Apologiæ verba p. 165. *Si quis volet addere tertiam, videlicet dignos fructus pœnitentiæ, hoc est, mutationem totius vitæ ac morum in melius, non refragabimur: Sed, uti ipse Aristoteles 1 pol; & liberos familiæ partem latè appellavit, sic latè quoque pœnitentiæ partem vocitari novam obedientiam nostri Theologi non refragantur Gerh. d. Pan. §. XLIV. LIII. Liv. f. 207. 210. Hulfem. Brev. C. IX. §. 5. p. m. 197. Menz. in A. C. p. 423. & B. D. Osiand. Exer. XII. in C. A. p. 178.*

E

QUÆ.

QUÆSTIO DECIMA SEPTIMA.

*An Ecclesiam plantatam inter ac plantandam
rectè distinguatur?*

Distinctio hæc non est distributio generis in species, nedum divisio totius in partes, ac si Ecclesia non esset una, sed est tantum limitatio subjecti juxta varias ætates. Uti distinguitur juvenem inter atque senem, infantem inter ac puerum, sic & Ecclesiam nascentem inter ac adultam, quæ non tantum variis Scripturæ dictis, Ps. LXXX. 9. Jes. V. 2. LX. 21. LXI. 3. Jer. II. 2. 21. XI. 17. Hof. IX. 10. Rom. XV. 20. I. Cor. III. 6. 7. 8. 10. XIV. 22. Gal. IV. 1. 2. 3. 4. sed exemplis quoque Ecclesiæ suffulcitur tum Judaicæ tum Christianæ, quarum utraque notoria sua habuit incrementa, ætates ac periodos. *Corpus Christi, quod est Ecclesia*, inquit Augustinus, *tanquam unus quidam homo primò junior fuit, & ecce jam in fine seculi est in senectâ pingui*, in Ps. XXXVI. T. VIII. f. 302. Si verò alia pueris conveniunt, alia viris I. Cor. XIII. 11. quid mirum multa, quæ in nascente Ecclesia vigeant, exspirasse in adulta, & vicissim invaluisse commode multa, quæ per Imperatorum infidelium duritiem nondum licebant. Nec omnia rejicies, quorum nullum in tribus sæculis prioribus vestigium, nisi & campanas è turribus sacris fatagas deturbare.

QUÆSTIO DECIMA OCTAVA.

*An nullus visibilis vocatorum cœtus Ecclesia
Dei vera sit?*

ITa Weigel Postill. P. I. f. 140. docet. Nos autem pro Art. VIII. A. C. ex veræ Ecclesiæ notis contrarium ita demonstramus: In quocunque cœtu verbum Dei purè præ-

prædicatur, & ritè administrantur sacramenta, is Ecclesia Dei est vera. Atqui in visibili vocatorum cœtu (si non omni, tamen aliquo e. g. nostro) purè prædicatur DEI verbum. &c. E. Idem & ex parabolis liquet, Matth. XIII. 25. 47. XXII. 11. ubi Regnum De i. e. procul dubio Ecclesia Dei vera confertur cum agro, in quo bonum fenum & Zizania, cum fagena, in qua pisces boni & mali, cum convivio, in quo hospites amictu nuptiali ornati, eoque destitutus, confer, 2. Tim. II. 20. Matth. III. 12. Accedunt & exempla Ecclesiarum Asiaticarum, quæ utut stellæ in manu Domini fuerint, ac candelabra, in quorum medio ille ambulavit, Ap. I. 20. multos tamen immixtos etiam malos foverunt, Ap. II. 4. 14. 15. 20. III. 2. 15. Corinthiacæ quæ non usquequaque pura, 1. ep. V. 1. XV. 12. II. ep. XII. 21. & tamen vera ac juxta formam externam visibilis Dei Ecclesia fuit. I. ep. I. 2. IX. 2. II. ep. I. 14. III. 2. 3. ac Judaicæ, quæ impura quidem adultera fuit, nihilominus vera Dei Ecclesia esse non planè desit, sed per circumcisionem, quod ipsi sacramentum adhuc erat integrum, filios Deo genuit atque filias Ez. XVI. 20. XXIII. 4. 37. Interim Ecclesiam electorum invisibilem cum Pontificiis pro Repl. Platonica non habemus, perhibentes potius, Ecclesia visibilis ubi vera est, ibi & invisibilem esse, cum verbum nunquam redeat, quin fructificet, saltem apud aliquos, Jes. LV. 10. Qui itaque à visibili se Ecclesiâ separat, deserit & invisibilem, in illâ quippe latentem.

QUÆSTIO DECIMA NONA.

An dilectio proximi genuina Ecclesia nota sit?

WEigelius affirmat in dialogo de Christianismo C. II. p. 44. *An der Liebe inquiring kennt man nur die Jünger Christi / das ist die Gläubigen der wahren Catholi-*

tholischen Kirchen. Consona videntur obvia & in ipsis scripturis: *Dilectionis operatio notam nobis* (Christianis) *inurit penes quosdam* (gentiles) *vide, inquit, ut se invicem diligant*, sic Tertullianus in Apol. c. 39. & Chrysost. homil. 33. in ep. Ebr. *Multa quidem sunt χάριτες* *Ἐνταῦθα τὸν χερσιανισμὸν*, *magis autem & melius, quam omnia mutua inter se dilectio & pax.* Imo Christus ipse: *In hoc cognoscent omnes, quod Discipuli mei estis, si charitatem habueritis ad invicem* Joh. XIII. 35. I. Joh. III. 10. Ex his tamen nequit evinci, quod dilectio proximi nota sit Ecclesiae sola, apodictica & a priori, æque ac pura verbi divini prædicatio, Joh. VIII. 31. X. 27. sed hoc tantum sequitur, dilectionem esse γνώρισμα fidelium a posteriori, Gal. V. 6. Jac. II. 18. tantum probabile. Hic enim affectus in corde latet, Jer. XVII. 9. (juxta Hackspan.) Coh. IX. 1. I. Cor. III. 11. adeoque nullius nota esse potest, effectus vero omnino dubius est, cum & hypocritis competat Matth. VI. 2. XXVI. 9. Syr. XII. 15. 16. -- & gentilibus, Matth. V. 46.

QUÆSTIO VIGESIMA.

An omnes apud nos status adeo corrupti sint, ut universa A. C. Ecclesia nihil nisi Babel sit?

HOC convitium Ecclesiae sanctiori ab iis tantum impingitur, qui omnia turbant ipsi. Quos vero plerique Christiani per totum terrarum orbem dispersi fugiunt, quos illorum præsertim corda, qui de Ecclesia sunt invisibili, latent, illi multo minus ac Elias divinare, (I. Reg. XVIII. 22.) nec (2. Petr. II. 12.) citra calumniam dicere possunt, nullum in Ministerio pium, nul-

nullum in statu politico justiciarum, nullum in oeconomico probum usque superesse. Querelas enim illas Psal. XIV. 3. Jer. I. 21. Jer. II. 9. Hos. II. 5. viri longeperspicaciores ediderunt, vates quippe entheati. Nec *Babylon illa Mystica mater scortationum* spiritualium, idolomaniae sc. & superstitionis, Apoc. XVII. morum praecipue flagitiis condita est, sed erroribus potius doctrinae, quo autem fermento per Lutherum ejecto fides nostra adeo pura est, ut cum cathedra papae plane irreconciliabilis sit, labisque convinci ullius usque nescia, conf. Ps. XCIV. 20. Jer. XXIII. 28. Quo minus Babelisnum gignunt morum vitia, haec enim non statim omnia Babylonica dicas, cum plurima extra Ecclesiae pomceria inter Judaeos ac gentes, multa intra illius latifundia longe lateque luxurient, adeoque pauciora foli Babeli propria sint, vera enim Ecclesia mox ab origine ager ille est, in quo maximam partem infelix lolium & steriles dominantur avenae Matth. XIII. 4. 5. 7. 27. pars vix quarta est frugifera, v. g. Ergone ob spinas ac Zizania morum à primordiis statim tota Ecclesia Babel fuit? Rectius Lutherus: *Es ist ein grosser Unterschied unter Lehre und Leben / mit der Lehr gilt nicht scherzens / die muß rein und recht bleiben / aber mit dem Leben halten wirs nicht so streng / wie man auch im Evangelio siset / daß Christus Gedult hat mit den Jüngern / und durch die Sinder siset / wann sie gleich gröblich strauchlen / doch strafft Er sie zuweilen auch und spricht: Es ist nicht recht / das ist die Lehre. Mit den Pharisäern aber und Heuchlern hat Er kein Gedult / dann es trifft nicht das Leben sondern die Lehre an / es ligt die größte Macht an der Lehre / wann die rein ist und bleibet / so kan man allerley unvollkommenen Leben und Schwachheit tragen / so fern / daß man an der Lehre halte und bekenne / daß*
 E 3 das

das Leben anderst sein sollte / wo aber die Lehre ver-
fälscht wird / ist dem Leben auch nicht mehr zubeiffen.
T. IV. *Altenb.* f. 69. Quod collisiones ac jurgia turba-
bant Ecclesiam quoque Corinthiacam? I. epist. III. 3.
quam tamen non Babel sed *sanctificatam* potius in *Chri-*
sto Jesu Apostolus salutavit, c. 1. 2. Ecquis in Balisimum
S. Ecclesiae illa scelera imputet, quae detestatur ipsa in-
que reprobis severius corripit? *Nunc vos illud admo-*
neo, inquit Augustinus, *ut aliquando Ecclesiae catholicae*
maledicere desinatis vituperando mores hominum. quos
et ipsa condemnat, et quos quotidie tanquam malos filios
corrigenere studet d. mor. Eccl. c. 34. T. 1. f. m. confer et elee-
chos Praecorum passim in postillis.

QUÆSTIO VIGESIMA PRIMA.

An ordinationes Ecclesiae nostrae Libertatem Chri-
stianam quin et conscientiae suffla-
minent.

Ordinationibus illis, quae nec sub opinione absolu-
tae necessitatis, nec cultus divini per se, nedum
meriti, conscientiae à Magistratu obruduntur, sed a tota
Ecclesia decori tantum ac *evangelicis* gratia libere receptae
sunt, finitè Libertini ac Antiraftici libertatem oppo-
nunt Christianam, quin & conscientiae. Nam ne *liber-*
tas quidem *Christiana* ἰδιον θελημα aut effrenis pro libi-
dine & arbitrio dissolute vivendi licentia est ac impuni-
tas, ut suscipere promiscue liceat, quaecunque singulis
libent. Rom. VI. 18. 22. I. Cor. VII. 22. Gal. V. 13. I. Pet. II. 16.
sed spiritualis potius ac mystica renatorum manumissio,
qua Filius DEI Joh. VIII. 36. per sanguinem suum, Eph.
I. 7. ab onere multiplicis calamitatis Luc. I. 74. ac servi-
tute sc. peccati Rom. VI. 18. VIII. 2. a iugo legis, Rom.
VII. 6.

VII. 6. Gal. III. 13. præsertim Ceremonialis, Act. XV. 10. Gal. IV. 9. V. 1. & traditionum humanarum I. Cor. VII. 23. col. II. 21. 22. 23. denique & a tyrannide Diaboli atque mortis, Eb. II. 14. 15. emancipatos in immunitatem filiorum Dei asseruit, Rom. VIII. 15. 21. II. Cor. III. 17. Quæcunque ita libertas hæc, absoluta tamen non est, sed usum ejus lex charitatis Act. XVI. 3. Rom. XIV. 21. I. Cor. VI. 12. VIII. 9. 13. IX. 19. X. 23. Gal. V. 13. bonique ordinis I. Cor. XIV. 40. moderatur, conscientis tamen adeo accommodata, ut lubentia lubentius obsequantur, quod a coactione servorum multum abhorret, e. g. omnes boni non tantum in ordinem ultro propensi sunt, sed honestas quoque in idea τὴ καλῆ nescio quod ἐλευθερίαν habet, quod bonas mentes ineluctabiliter, suavissime tamen allicit. Ecquis dicat ordinationes synodi Act. XV. 29. & Pauli I. Cor. XI. 34. libertati Christianæ derogasse? Et par ferè *libertatis conscientie* ratio est, quæ non in eo vertitur, ut de rebus Divinis quislibet libere sentire, judicare & loqui ausit, neque etiam in eo, quod nemo cogi potest, ut judicet hoc verum esse, quod judicat esse falsum (quæ non tam libertas conscientie est, quam facultas judicii ab alio cogi nescii) sed in eo potius, quod nemo ab ullo homine juste impediri potest, quo minus dicat & faciat, quod Deus dicere & facere jussit. Quia enim conscientia est συνείδησις θεῶ, I. Pet. II. 19. adeoque neminem nisi Deum, Dominum habet, ita libera esse debet, ut a nemine mortalium juste impediatur obsequi DEO. Act. V. 29. *vide & A. C. art. XV. nec non Speneri Ubertinstimmung Art. XV. th. 1. §. 2.*

QUÆSTIO VIGESIMA SECUNDA.

An conventus Ecclesia publici sint necessarii, nec nullus privatus sit tolerandus?

Utut

Ut regnum Dei spirituale non veniat cum observa-
 tione *Φαντασίας πολλῆς* pompæ externæ ac mun-
 danæ, qualem & quantam Pharisei expectarant, in
 Ecclesia tamen visibili conventus sacros, qui a pluribus
 non nisi certo loco, Act. XIX. 8. statoque tempore Act.
 XIII. 7. 14. 42. 44. I. Cor. XVI. 1. fieri possunt esse ne-
 cessarios, evincit I. Mandatum: *Observemus alii alios*
ut nos acuamus ad charitatem & bona opera non deserentes
τὴν ἐπισυναγωγὴν ἐαδῶν, sicut mos est quibusdam, sed
adhortantes invicem, idque hoc magis, en additur &
 ratio, *quod videtis instare diem*, Eb. X. 25. II. Pro-
 missum: *Vbi duo vel tres congregati sunt in nomine meo*
sum in medio eorum, Matth. XVIII. 20. III. Exem-
 plum Ecclesiæ Corinthiæ, quæ congregata fuit, I.
 Cor. XI. 17. 34. & quidem in publica etiam schola ubi
 Paulus docebat, Act. XVIII. 8. 9. 10. 26. Accedunt
 IV. Preces publicæ, quæ uno ore fieri debent a pluri-
 bus, Act. II. 6. 24. IV. 24. 31. XX. 36. Rom. XV. 6. V.
 S. Synaxis, ubi convenire & de uno pane participare
 oportet multos, I. Cor. XI. 33. X. 17. VI. Disciplina
 Ecclesiastica, Matth. XVIII. 17. & coram omnibus ar-
 guere opus est I. Tim. V. 20. Maxime vero V. verbi
 divini publica prædicatio I. Cor. XIV. 24. *qua de vid.*
cau. est Christenth. c. IX. p. 272. Christus Joh. IV. 21. 22.
 23. nos oratorio non amplius uni, ut in V. T. alligatos
 esse asserens publicum cultum non sustulit, sed loco
 potius omni licitum edocuit, I. Tim. II. 8. Nec tamen
 in publicis congressibus acquiescimus, juxta id Act.
 XX. 20. 31. Rom. XVI. 5. I. Theff. II. 10. II. Philem.
 v. 2. sed uti quisvis Paterfamilias fundamenta fidei, pre-
 ces & reliqua pietatis exercitia domi fideliter urget, sic
 quilibet quoque verbi præco nullam prætermittit occa-
 sionem

tionem instituendi & singulos, e. gr. Juventutem in scholis, catechisationibus aliisque examinibus, mœstos in luctu, in morbis ægros, inque vinculis captivos, præsertim & catechumenos, cum ad primum S. cœnæ usum sunt præparandi, neogamos, cum voti sui denunciationem petunt, inordinate ambulantes, tum privatim, tum in censuris Ecclesiasticis, maxime autem confitentes antequam absolvuntur. Quod si vero nec hæc exercitia privata, nec tot conventus publici fereque quotidiani sufficerent, & alii privati quos collegia pietatis vocant, permitti possent, suis tamen circumscripti limitibus, si 1. dirigantur a Ministro ordinario eoque orthodoxo. 2. si conventibus publicis non derogent, si 3. his tantum suppleatur, quod iis deesse prætenditur 4. si tanti in his peccatores non compareant, ob quantos conventus alias publici deseruntur 5. si in nimiam non excrescant frequentiam. **Es kan nicht unrecht seyn / inquit Spener. Wo einige gute Freunde zuweilen außtrucklich zusammen kommen / die Predigt n. untereinander zu widerholen / und sich des gehörten zuerinnern / in der Schrift zulesen / und wie sie das gelesne in die Übung bringen möchten / sich in der Furcht des H. Erzen zubespochen. Nur daß es keine große Versammlungen seyen / die ein Ansehen einer Trennung und öffentlichen Zusammenkunft haben möchten / daß sie nicht dardurch den öffentlichen Gottesdienst versäumen / verächtlich deswegen davon halten / die ordentliche Prediger darüber nicht verachten / auch sonst in ihren Schranken sich halten / ihre nothwendige Arbeit und Beruf wider ihrer Vorgesetzten oder Eltern willen nicht unterlassen / willig alles dessen / was sie gehandelt Reichschafft geben und allen bösen Schein dabey meiden**

F

ten

Den Sacerd. p. 67. 6. si absit hypocrisis, fastus, æmulationo, aliorum contemptus, omnisque mali, præsertim sectæ species, nec alia majora ipso usu incommoda consequantur, in quem casum rectissime D. Schommer in præfat: Collegiatis: *Collegialem docendi modum spernendum non esse puto, si abusum poterit & discordiam docentium evitare, id vero si obtineri nequit, ea via eligenda est, qua veritati pariter & paci prospicitur.*

QUÆSTIO VIGESIMA TERTIA.

An a publico Ecclesia conventu sacraque synaxis fas sit separare?

Quod congressibus nostris immixti passim sunt quoque mali, ideoque non tantum Anabaptistæ, sed pridem Audiani, multique alii segreges evaserunt. Qualis vero Separatismus est. I. divinitus interdictus. Desertio *ἡς ἐν τῷ αἰῶνι* prohibetur Eb. X. 25. & omne schismal. Cor. I. 10. XII. 25. ut & *διχοστασία* Rom. XVI. 17. ubi e contra summa animorum & linguarum harmonia ac fraternæ contestatio commendatur. II. satis arrogans. Separatistarum enim non est peccatorum corda penetrare Ps. LXIV. 6. I. Cor. II. 11. aut judicare. Matth. VII. 1. Luc. VI. 37. Rom. XIV. 4. 13. *Hic prætextus plenus superbiæ & Phariseorum doctrina manans. Nam & isti supremum animarum & corporum Medicum accusant, dicentes S. Apostolis: quare cum publicanis & peccatoribus manducat Magister vester?* ita de Audianis Theodoretus iudicabat, H. E. L. IV. c. 20. f. m. 162. III. Minus necessarius. Iustus enim fide vivet sua, Hab. II. 4. inque se gloriam habebit non alio, Gal. VI. 4. Uti vicissim unicuique etiam ratio potius reddenda pro se Rom. XIV. 12. onus-

onusque portandum est suum. Gal. VI. 5. *Etsi videntur in Ecclesia esse Zizania, non tamen impediri debet, aut fides aut charitas nostra, ut, quoniam Zizania esse in Ecclesia cernimus, ipsi de Ecclesia recedamus. Nobis modo laborandum, ut frumentum esse possimus: Hac Cyprianus L. III. epist. III. ad Maxim. f. m. 77. & Augustin. contr. Epist. Parm. L. II. cap. 22. Qui non facit malum, nec facienti consentit & facientem arguit, firmus atque integer inter iniquos tanquam frumentum inter paleas conversatu. T. VII. f. 50.*

IV. Plane frustraneus. Agrum enim sine Zizaniis i. e. coetum omnino purum inventuro foret mundo plane exeundum I. Corinth. V. 10. Ino & fides semper foret dubia, si illi proximi ἀπιστία (utpote nunquam satis perspecta:) posset derogare. V. Nimis præcox. Separatio enim dici demum novissimo reservanda est, Matth. XIII. 30. *Nemo ante tempus deserat aream, inquit August. d. verb. Dom. ferm. XVIII. toleret paleam in tritura, toleret in area. T. X. f. m. 64.*

VI. Maxime noxius. Ecclesiam enim dilaniat, quæ una est Cant. VI. 8. anima una Act. IV. 32. unus Spiritus, Eph. IV. 4. unum corpus, Rom. XII. 5. per commissuras & compagine coagmentatum, Col. II. 19. unum ædificium constructum, Ephes. II. 21. uti unus panis sic & corpus unum, I. Cor. X. 17. sumus, potique in unum Spiritum, I. Corinth. XII. 13. ita ut contra separatissimum efficacissima ad alendam Spiritus unitatem per vinculum pacis argumenta sint unum caput, unum corpus, unus Spiritus, unus Dominus, una fides, unum baptisma unus Deus Pater & omnium Eph. I. 10. IV. 3. 4. 5. *Nec pertinet ad Christi præmia, qui relinquit Ecclesiam Christi. Alienus est, profanus est, hostis est. Habere non potest Deum patrem, qui Ecclesiam non habet matrem. Si potuit evadere, qui extra*

arcam Noe fuit, & qui extra Ecclesiam foris fuerit, evadit. Monet Dominus & dicit: Qui non est mecum, adversus me est, & qui non mecum colligit spargit. Qui pacem Christi & concordiam rumpit, adversus Christum facit; inquit Cyprian. d. Symp. Prælat. f. m. 164. pariter & Augustin. d. Temp. serm. 181. *A velle radium solis à corpore, divisionem lucis unitas non capit. Frange ramum ab arbore, fractus germinare non poterit, A fonte præcide rivum, præcisus arefcit.* In his Cypriani verbis intelligimus, lucem non capere divisionem, nisi in sanctis regno Dei Prædestinatis, qui dividi ab Ecclesia nullo modo possunt & non germinare ramum fractum salutis æternæ germine accipimus. *Ariditatem vero rivi a fonte præcisi, in eo quod Spiritu S. vacuantur, qui ab unitate separantur, agnoscimus in vigîl. Pentec. serm. I. T. X. f. m. 994.* Ecclesia quidem Lutherana Separatistis secta est. At Separatistas e nobis egressus potiori jure sectarios dixerim, quam nos evasimus Babylone exeundo. A Doctore quidem denominamur Lutherani, non tamen ob donorum, quod vetatur I. Cor. I. 12. sed doctrinæ differentiam, ut ab Athanasio Athanasiani & Christo Christiani Act. XI. 26. nomen acceperunt, quos sectarios tamen nemo dicit. Nec dicta, quæ pro Separatismo magno numero adducuntur, separationem ab Ecclesia evincunt, sed conversationem tantum familiariorem cum sceleratis cavent. Præsertim 2. Cor. VI. 14. cum infidelibus trahi vetatur (*ἀπιστίας* in religione inque vita *ἀνομιῶν*) jugum, a quo mali contagium metuas, quod vero cultus publicus non est. *Quamvis etiam jussimus subducere, separare, subtrahere nos* *ἐλάλησθε ἡμῶν* 2. Tess. III. 6. 14. *ab omni fratre inordinate ambulante, & non secundum traditionem Apostolicam.* *Quamvis etiam jubea-*

jubeamur nos separare conversatione familiari ab adultero, homicida, avaro & qui frater dici vult. I. Cor. V. 9. 10. 11. Non tamen jubemur nos separare cultu, adoratione, professione, sacramentorum sumptione & sacrorum communione à cœtu illo, in quo vivunt hæ personæ singulares, sed tantum ab his singularibus personis, & quidem quo ad intimiorem admissionem & fraternam conversationem attinet; quæ mens & verba Hulsemanni de Cor. rept. Frat. p. 238.

Nec melioris farinae Separatismus est a S. Synaxi, sed æque I. ἀνεσθητός, Communicans jubetur probare (non alios, sed) SE, I. Cor. XI. 28. ad quem locum L. Oslander: *Observandum, quod Paulus dicat: Probet SE IPSVM homo. Non igitur vult, ut propter proximi nostri indignitatem a cœna abstineamus sed quisque SE IPSVM probet. Quod enim Paulus alibi vetat, ne cum impœnitentibus Christianis cibum capiamus, id non ad cœnam Domini trahendum est. Agit enim Paulus de nimis familiari convivio, quo impœnitentes in sua malitia confirmantur. II. Arrogantiæ plenus, sic enim Separatistæ sapere volunt non tantum supra Paulum, qui dignis Corinthiis ob convivas indignos S. Synaxin non dissuasit, in δειπνον ἰδίων potius invehens, I. ep. XI. 21. 33. sed supra ipsum quoque Magistrum, quem & ludæ cœnam administrasse supra ad Q. XI. demonstravimus, quod & Augustinus urget, non dixisse Dominum, presente Iuda, nondum mundi estis: sed jam mundi estis vos: addit autem non omnes: quia ibi erat, qui mundus non erat, qui tamen, si presentia sua ceteros pollueret, non eis diceretur, jam vos mundi estis, sed diceretur, ut dixit, nondum mundi estis. Postquam ille discessit, dixit eis: iam vos mundi estis, nec addit: sed*

non omnes, quia jam discesserat, quo etiam presente, sicut eis dictum est, mundi erant, sed non omnes, quia erat illic unus immundus. Quapropter his verbis magis Dominus declaravit, in uno coetu hominum eadem sacramenta sumentium aliquorum immunditiam mundis obesse non posse. III. Plane anceps ac dubius. Si enim aliorum malitia, e. g. hypocrisis dignitati hospitem piorem derogare potest, quis dignam epuli hujus sumtionem sibi polliceri poterit? Quis non in perpetuum potius fluctuabit, num inter dignos etiam incedat? IV. Maxime noxius. Quisquis ab hac catholica Ecclesia fuerit separatus, inquit Augustinus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam, sed ira Dei manet super ipsum. Quisquis autem in hac Ecclesia bene vixerit, nihil ei praedjudicant aliena peccata, quia unusquisque in ea proprium onus portabit, sicut Apostolus dicit: Et quicumque in ea corpus Christi manducaverit indigne, judicium sibi manducat & bibit. Nam hoc etiam ipse Apostolus scripsit. Cum autem dicit, judicium sibi manducat, satis ostendit, quia non alteri judicium manducat, sed sibi. Hoc nos egimus & ostendimus, quia communio malorum non maculat aliquem participatione sacramentorum sed consensione factorum. Epist. CLII. T. II. f. m. 69. Etsi etiam dignus cum indignis communicet, una tamen corpus spirituale cum ipso increduli non faciunt, sed ecclesiasticum modo visibilem coetum, nedum fidelis ita diabolorum communionem incurrit, nisi plane ad idololatrias deficiat, ipse daemoneis sacrificans, 1. Cor. X. 20. 21.

QUAE

QUÆSTIO VIGESIMA QUARTA.

An confessio peccatorum coram Ecclesia Ministro privata sit eliminanda?

A Bhorrent illam, quotquot hodie Calvino, Socino Weigelio ac Anabaptistis adhinniunt, nostra autem Ecclesia ex necessitate quidem nec specialis præcepti, nec medii, salutari tamen consilio, (*quodè prolixè Symbol. Libb. p. 12. 27. 28. 81. 183.*) retinuit, nimirum I. **ob exemplum** tum Davidis, qui coram Nathane, 2. Sam. XII. 13. tum Judæorum, qui coram Johanne B. Matth. III. 6. peccata sua confessi sunt. II. **Correlatum**, privatam puta Absolutionem, quæ vix ac ne vix quidem digne fiet, nisi prævia confessione, quod sanctum non est dandum canibus, nec porcis margaritæ, Matth. VII. 6. III. **Commodum**, commoda enim occasio in cathedra se confessionali pastoribus offert, oves suas profundius explorandi ac dignoscendi rudiores informandi, corrigendi, emendandi feroculos, tentatos erigendi, ac consolandi afflictos. Memorabilis est locus Rhenani in argum: Tertull: d: poenit. f. m. 469. *Confessionem privatam saluberrimam esse nemo potest inficiari, si morositatem & scrupulositatem nimiam amputes. Quid enim per DEUM immortalem utilis habere possit Ecclesia ad continendam disciplinam, quid commodius, quam privatam istam confessionem ad populum in necessariis erudiendum? ubi horule spatio plus proficit laicus, quam triduana concione. Nam dum e fugestu declamat sacerdos, perpauci diligenter auscultant, multi aliorum cogitando distrabuntur, quidam juxta pro-*

ver.

Verbum dicitur dices vel propter obtusitatem ingenit, ve-
ob materiae sublimitatem, cujus non sunt capaces, eti-
amsi curiose auscultent, non tamen percipiunt, quod dici-
tur. At hic quum rei ipsius tum sacerdotis reverentia
attentum reddit hominem. Et doctrina quam illic cum petente
communicat, ad ejus captum attemperatur. Quodsi in lu-
dis literariis frustra præceptor scholasticis prælegit, nisi
illud idem paulo post ab eis exigat, & ut reddant, cogat
haud aliter quantumcunque publicis concionibus institua-
tur populus nisi isto pacto examinetur, longe minus profi-
cient Auditores. Itaque quod D. Cyprianus Disciplina
encomium pronunciat, mihi libet accommodare confessioni,
ut dicam eam retinaculum fidei, ducem itineris salutaris fo-
mitem ac nutrimentum bonæ indolis, magistram virtutis.
Etsi DEO principaliter confitendum sit, Ps. XXXII. 3.
4. 5. LI. 6. I. Joh. I. 8. 9. 10. illa tamen confessio imme-
diata mediata coram Dei ministro non excludit, jux-
tà illud Coh. V. 5. Ne dicas coram Angelo, innocens sum, ne
forte irascatur Dominus & damnet uni-versa opera tua.
Si Minister loco Dei absolvit, quidni ei Dei loco confi-
tearis. Nec confessionem hanc in Concilio demum la-
teranensi A. 1215. ab Innocentio III. fuisse introductam
adeoque fermenti Pontificii reliquias putes, ejus enim
vestigia jam deprehendimus in Ecclesia tum Græca,
circa Annum 187. ubi Origenes in Ps. XXXVII. Pro-
ba prius Medicum cui debeas languoris causas exponere,
ut siquid ille dixerit, siquid consilii dederit, facias &
sequaris. tum in Latina, circa Annum 450. ubi
Leo constituit: Submouendam esse consuetudinem, qua
de singulorum peccatorum genere libellis scripta confessio
publice recitabatur, cum sufficiat reatus consuetiarum
solis sacerdotibus indicare confessione secreta. Sufficit
ergo

ergo illa confessio quæ primum Deo offertur, tum etiam sacerdoti, epist. 78.

QUÆSTIO VIGESIMA QUINTA.

An absolutio a Ministro facta sit glaucoma tantum, impostura merumque falsimonium?

Absolutio nostra non est inane tantum crepitaculum aut calumniantur Ministeriomastiges, nec *ισορακή* tantum absolutionis in cælo factæ denunciatio, ut Reformatis videtur, nec *παρεκκλητική* tantum aut *σημαντική* promissionum divinarum applicatio, qualis cuius quoque laico competit, Col. III. 16. 1. Theff. V. 11. Eb. III. 13. sed est vera peccatorum remissio. Quemadmodum enim Christus missus est, Joh. XX. 21. præcipue & ad remittenda peccata, v. 23. eodem modo (*ἡ* multitudinis sc. ac veritatis, quoad influxum realem, etsi servato Magisterii & Ministerii discrimine) mittuntur & Ministri, quousque messis durat, Matth. IX. 38 ad *ἔργον διακονίας* perficiendum, Eph. V. 12. Atqui Christus fuerat missus ad peccata vere remittenda. Ergo & Ministri quam verissime etiam solvunt ligantque, quod ad id claves regni cælorum acceperunt, Matth. XVI. 19. quæ non crepundia, nec nuda tantum operationis signa, sed vera aperiendi instrumenta. Etsi nemo nisi ipse Deus, remittere peccata queat, Luc. V. 21. *αὐτοκρατορικῶς* sc. & *αὐτεξουσίως*, absolutio tamen *διακονικῶς* competit & Ministris Ejus, ceu cooperariis ac ceconomis 1. Cor. III. 9. IV. 1. qui ministerio reconciliationis defunguntur, 2. Cor. V. 18. Nec potestas delegata ratione influxus realis alia, sed potius eadem est (salva solum subordinatione ac dependentia) cum principali.

G

Imo

Imo Minister Ecclesiae effective (licet ὁργανὸς) salvat, 1. Tim. IV. 16. ita & absolvit. Licet Apostoli confessos peccatores absolvisse nullibi legantur, id tamen negandum inde non est, neque enim leguntur orationem Dominicam recitasse, aut baptizasse, in nomine Patris Filii & Spiritus S. aut communicasse sub utraque specie & foeminis, praecipis tamen divinis viros tam sanctos paruisse plane indubium. Dicunt denique omnes Ministros Ecclesiae nostrae ipsos esse ligatos, adeoque absolvere non posse. At iudicium satis temerarium, aequae charitate quam jactant, longe alienissimum de iis quos nondum omnes pernoyerunt, 2. Pet. II. 12. Deinde Christus ad omnes Apostolos nullo, ne Juda quidem, excepto dixit: *Quaecunque solveritis in terris, soluta erunt & in caelis*, Matth. XVIII. 18. E. & Judas valide absolvit. Hinc & Augustinus in Psal. X. *Quid nobis fecit Christus, qui eundem traditorem suum, quem diabolus nominavit, qui ante traditionem Domini nec oculis dominicis fidem potuit exhibere, cum ceteris discipulis ad praedicandum regnum caelorum misit, ut demonstraret, dona Dei per venire ad eos, qui cum fide accipiunt, etiamsi talis sit, per quem accipiunt, qualis Judas fuit, T. VIII. f. m. 74.*

QUAESTIO VIGESIMA SEXTA.

An Festa, Vestimenta, vasa &c. Ecclesia sacra sint hodie vetita?

Quod nullum horum expressum s. praecipitum s. interdictum in N. T. occurrit, illa Ecclesia A. C. nec ut ad salutem necessaria adoptavit, nec ut intrinsece mala rejectavit, sed ut adiaphora tantum ab antiquissimis jam temporibus frequentata, ex sua, qua gaudet liber-

libertate, decori bonique ordinis gratia Art. XV. in hunc usque diem retinuit. Si omnia enim quæ ex lege restare ceremoniali videntur, loco movenda essent, azy- mum quoque in Coena oporteret aboleri. Quod itaque concernit I. Festa, illa quoque quibus Sancto- rum memoriæ recoluntur, retinemus in solius Dei ho- norem, animo grato pro beneficiis per hæc organa Ec- clesie collatis. *Nos*, inquit Augustin. *d. C. D. L. X. c. 4. uni Deo deorum beneficiorum ejus memoriam solennibus fe- stis & diebus statutis dicamus consecramusque, ne volumine temporum ingrata subrepat oblivio. T. V. f. m. 540.* Nec ce- lebramus dies illos ceu in se aliis sanctioris, sed ut Dei verbum a Sanctis propagatum ipsorumque sanguine ob- signatum ad nominis divini sanctificationem, Ecclesie salutem ac ædificationem ruminetur, qui & Sanctorum fides, virtutes ac constantia ad imitationem fidelibus proponantur. Eb. XIII. 7. A. C. Artic. XXI. Diem qui- dem curamus, sed Domino, Rom. XIV. 6. Nemo nos inde judicare debet, Col. II. 16. qui libertati nostræ in- fidiantibus ne horam quidem cedimus, ut veritas Evan- gelii apud nos permaneat, Gal. II. 4. 5. Decent II. Vestimenta in sacris quoque alba. *Quæ, sunt, rogo, inimicitie contra Deum*, ita Hieronymus suo jam ævo quæsit. *L. I. advers. Pelag. c. 9. T. II. f. m. 274. sit uni- cam habuero mundiolem? Si Episcopus, Presbyter & Dia- conus & reliquus ordo Ecclesiasticus in administratione sacrorum cum candida veste processerint.* Denique III. subsistunt & vasa sacra, in quæ moderni Aristarchi invehuntur ex Marc. VII. 4. ubi Christus Phariseorum hypocrisisin carpit, quod externam tantum pocolorum patinarumque partem purgarent, intus & in cute im-

purissimi interim ipsi, Matth. XXIII. 25. Luc. XI. 39. Nullam vero sanctitatis speciem externo splendore ut Pharisei, Ecclesia nostra captat aut effectat, nedum ejusmodi vasa sacramentis suis absolutæ necessitatis opinione, sed decori tantum gratia libere consecravit. Si enim die dominico e. g. vinum benedictum ex illis administraretur cyathis, queis per integram septimanam potores in cauponis certarunt, res foret indigna ac offenculi plenissima. Το πρέπον itaque exigit & summa sanctissimi sanguinis dignitas meretur, ut calix ipsi inferviat peculiaris, eoque reverentius habendus, quo gravius communi furto est sacrilegium. Tanta etiam religione jam pridem calices sacri in Ecclesia custodiebantur, ut Eusebiani & Miletiani & quotquot in abdito Arrianismum tuebantur, cum, subornato quodam Ischyrione, Athanasium summis criminibus onerare apud Constantinum vellent, *Calicis fracti* illum accusarint. *Vid. Athan. Apol. II. & Baron. T. III. Annal. A. CCCXXIX. num. 4. & A. CCCXXXI. n. 123.*

QUÆSTIO VIGESIMA SEPTIMA.

An cujusvis promiscue Christiani sit ordinarias Ministerii Ecclesiastici involare partes, peculiaremve illam in Ecclesia ordinem evincant atque statum?

PRIUS somniant Anabaptistæ, Scriptura asserit posterius. Num enim omnes prophete, num omnes Doctores? 1. Cor. XII. 29. Neutiquam, sed alios dedit Christus prophetas, alios Evangelistas, alios autem Doctores. Eph. IV. 11. qui Auditoribus opponuntur, Eb. XIII, 17. uti & ovibus pastores, 1. Pet. V. 2. Omnes quidem

quidem fideles (utriusque & sexus & Testamenti) audiunt sacerdotes, Ex. XIX. 6. Jes. LXI. 6. Ap. I. 6. V. 10. I. Pet. II. 9. ad offerendum spirituales precum hostias v. 5. Eb. XIII. 15. 16. Ministerium tamen Ecclesiae ordinarium prohibitum fuit plerisque tribubus Eb. VII. 13. 14. 15. uti & tunc & nunc foeminis omnibus, I. Cor. XIV. 34. 35. I. Tim. II. 11. 12. Quinimo fideles & reges creati sunt ll. cc. nec tamen omnibus regimen politicum competit, sed paucissimis tantum, Ministris vero Ecclesiae plane abnuitur Matth. XX. 23. 24. 25. 26. Nec loco I. Joh. II. 27. Anapabistae obtinent, quod volunt. Unctio enim non excludit ordinarios verbi praecones, sed doctrinas tantum alienas seductorum, textus συναφεία ita fluente: *Non habetis opus*, qui nostis veritatem & omnia, v. 20. 21. *ut aliquis* eorum, qui vos seducunt, v. 26. *vos nova doceat* (adeoque nec scriptura nec unctionis ministerium excluditur, alias & haec Johannes ipse scripsisset frustra) *sed unctio vos omni* necessaria veritatis dogmata v. 21. *docet* per verbi v. 5. ministerium v. 7. 14. Nec in Ecclesia veteri *αὐθήμερον ἄγιοι καὶ θεόλογοι* extabant, ut loquitur Naziancenus, nec *χειροθεσία* praecipitabatur, sed in Ministerium non nisi pietatis ac constantiae, ut & Scientiae sacrae & multorum speciminum meritorumque laude insignes demum adoptabantur. Praesertim Cornelium, quod ad Episcopatum haud subito pervenerit, sed per omnia ecclesiastica officia promotus sacerdotii sublime fastigium cunctis religionis gradibus ascenderit, laudat Cyprianus *Epist. ad Antoniam f. m. 11.*

QUAESTIO VIGESIMA OCTAVA.

An ad Ministerium publicum vocatio interna sufficiat?

G 3

Non

Non negamus, quod vocatio interna sit inprimis necessaria, *ἰκανότης* quippe in donis consistens administrantibus 2. Cor. III. 5, 6. 1. Tim. III. 2. 2. Tim. II. 24. & sanctificantibus, 1. Cor. IV. 2. IX. 27, 1. Tim. III. 2. 9. IV. 12. Tit. I. 6. II. 7. 8. illa tamen nondum sufficit, sed *τάξις* ac vocatio accedat quoque externa necesse est, ut iis, qui sunt idonei tam sancta demum provincia rite committatur, 2. Tim. II. 2. Doctores enim sunt legati, 2. Cor. V. 20. ac Oeconomi, 1. Cor. IV. 1. quorum nullus sibi honorem sumit, sed qui vocatur Eb. V. 4. nec homo sibi fumere quicquam potest, Joh. III. 27. Quomodo E. prædicabunt, nisi mittantur? Rom. X. 15. unde & *ἀποκλήτων* cursum Deus adeo detestatur, Rom. X. 15. Jer. XXIII. 21. Si vero vocatio sufficeret interna, nec externa *δοκιμασία* accedere deberet, 1. Tim. III. 10. nec *χειροθεσία*, ut in Timotheo I. ep. IV. 14. 2. ep. I. 6. quem interne fuisse idoneum nemo dubitat. Hoc ipsum est, quod Ecclesiæ nostræ Art. XIV. A. C. *de ordine Ecclesiastico docent, quod nemo debeat in Ecclesia publice docere aut sacramenta administrare, nisi rite vocatus.* Interim si vocationis nævi externæ ipsum officium redderent irritum, quis in politico statu amplius foret tutus?

QUÆSTIO VIGESIMA NONA.

An Ministri Ecclesiæ recte salutentur Magistratus Ecclesiasticus?

Hoc quidem titulo rudis plebecula Ministros maculat vel invitos. Ministrum enim esse & una Magistratum s. Dominum, *ἀντίφασιν* involvit, conf. 2. Tim. II. 4. ut taceam, quod Ministerum Ecclesiæ hominem possat totum, qui curiæ rebus implicari tam non potest,

test, quam non decuit regem Usiam thuribulum. *Quod ad alia officia confertur*, inquit Ambrosius, *hoc religionis cultui di-vinoque officio decerpitur*; d. *Fug. Sec. C. II. T. IV. f. m. 309.* Hinc vanam titulorum pompam non ambimus, nec exemplis V. T. singularibus vivimus, sed solius Christi, qui regnum suum de hoc esse mundo pernegans Joh. XVIII. 36. regimen seculare ac iudicium detrectavit. Luc. XII. 13. 14. Joh. VI. 15. qui & nobis interdixit, Matth. XX. 25. 26. Luc. XX. II. 25. 26. 1. Pet. V. 3. Quantum inde ab allotrio episcopia (præsertim Hierarchicorum) 1. Pet. IV. 15. prohibita abhorreamus, videas ex nostris passim, *Gerhard, L. d. Ministr. §. 196. 245. f. m. 114. 174. C. C. f. 633. Meisn. d. L. L. p. 548. 604. Philos. S. P. III. p. m. 414. C. C. Dunte. p. 654. Balduin, p. 721. Röniq. p. 789. Danh. C. Th. I. p. 1156. Dram. p. 81. Hodom. Pap. l. p. 784. Carpzov. Jurisp. Eccl. L. I. t. 5. D. LXIV. §. 1. p. 94. & Reinkmg. Btbl. Polic. L. I. Ax. 34. p. 85.* maxime verò ex Artic. VII. A. C. abus. sequentia legas: *Non igitur commiscenda sunt potestates Ecclesiastica & civilis. Ecclesiastica suum mandatum habet Evangelii docendi & administrandi sacramenta. Non irrumpat in alienum officium, non transferat regna mundi, non abroget leges Magistratum, non tollat legitimam obedientiam, non impediat iudicia de ullis civilibus ordinationibus aut contrahibus, non præscribat leges Magistratibus de formâ Reipl. sicut dicit Christus: Regnum meum non de hoc mundo: item: Quis constituit me iudicem &c. p. 28.* Gradus tamen inter Ministros non negamus, Deus enim non est Deus *diversitas*, sed ordinis; Hinc & Basilius: *Quidam in Ecclesia sunt velut oculi, ut Seniores, quidam velut lingua, ut Pastores; alii velut manus. ut Diaconi, alii velut pedes, ut qui vilioribus Ecclesie Ministeriis serviunt.*
in Psalm. XXXIII. QUÆ-

QUÆSTIO TRIGESIMA.

An ipsum hominis irrogeniti Ministerium sit inefficax?

A Bsit, ut malis hic Ministris patrocinemur s. hypo-
critis s. scandalosis. Episcopum enim decet imo
de jure oportet esse ἀπειθήπιον, 1. Tim. III. 2. ne vita
plus destruat, quam ædificat doctrina. Qui vero præ-
dicat aliis, & semetipsum negligit, Rom. II. 18. 21. ex
nuda doctrina illa, quod sine fide est ac charitate, nul-
lum certe emolumentum capiet, Matth. VII. 22. 1.
Cor. XIII. 1. 2. sed Domini potius judicium incurrit,
Ps. L. 16. 12. qui enim voluntatem Domini novit, nec
facit, duplo vapulabit, Luc. XII. 47. Ipsius tamen vim
verbi ac sacramentorum à bonitate Ministri non sus-
pendimus, quasi DEO non perinde esset, quali utatur
organo, cum etiam per asinum loquelam, per Bilea-
mum maledictum benedictionem, & Oraculum per
Caipham expedierit. Nec Jonæ inobedientia nec avaritia
Judæ obstitit, verbum Dei efficaciter uterque præ-
dicavit. Ut taceam Episcopum Laodicensis Ecclesiæ
in se cæcum & tamen stellam fuisse in manu Christi.
Ap. 1. 20. III. 17. Nec vis verbi a vasis dependet ficti-
libus, 2. Cor. IV, 7. sed solius Dei est, Jes. LV. 10. 11.
Rom. I. 16. cujus fidem hominum incredulitas non
reddit irritam, Rom. III. 3. sed Christus ex intentione
etiam mala efficaciter tamen prædicatur, Phil. I. 18.
Uti ex cathedra Mosis Pharisei etiam nequissimi erant
audiendi, Matth. XXIII. 2. 3. Uti DEO filios Synagoga
quoque adultera genuit, Ez. XVI. 20. XXIII. 37. Uti
Zipporæ etiam iratæ circumcisio tamen nata fuit, Ex.
IV. 25. Si vero Ministerii efficacia a Ministri qualitate
esset

esset pendula, Evangelium foret potentia hominum magis quam Dei qui plantat & qui rigat, forent aliquid. Quis denique de salutari sacramentorum verbique usu foret certus? Nemo enim scit, quid sit in homine, 1. Cor. II. 11. Clarius id veterum quoque similia illustrant: Eadem enim sigilli figura est, sive auro sit sive ferro insculpta, juxta Gr. Nazian. d. Bapt. f. m. 302. & juxta Augustinum, lumen solis etsi per loca cœnosa transeat, tamen non inquinatur, semenque fructificat manibus spartum etiam sordidis, L. III. contr. Cresc. c. 8. & in Job. T. VII. f. 240. IX. f. 46. Hinc Articulus VIII. A. C. *Quaquam Ecclesia proprie sit congregatio sanctorum & vere credentium, tamen cum in hac vita multi hypocritæ & mali admixti sint, licet uti sacramentis, quæ per malos administrantur, juxta vocem Christi. Sedent Scribæ & Pharisei in cathedra Moysis, &c. Et sacramenta & verbum propter ordinationem & mandatum Christi sunt efficacia, etiam si per malos exhibeantur. Damnant Donatistas & similes, qui negabant licere uti ministerio malorum in Ecclesia & sentiebant ministerium malorum inutile & inefficax esse p. 11. 12. Idem responderunt Tubingenses apud Dedek Vol. I. f. 548. Canon vero quem Adversarii obvertunt: Quod quis non habet, alteri dare nequit; in causa valet tantum principali, neutiquam vero in organica (Ministro Ecclesiæ) hæc enim non agit secundum propriam formam, sed secundum virtutem ejus à quo movetur, v. Thom. P. III. Q. LXIV. Art. 5. f. m. 134. Uti itaque Haman Mardocheo contulit honorem, quem ipse non habuit, uti Medicus æger decumbenti restituit sanitatem, qua caret; Ut M. thaleros tabellio affert, qui ne unicum quidem possidet; ut corvi Eliæ copiam dederunt panis, qui tamen ipsis copiæ non fuit, sic*

H Mini-

Ministram quoque irrogenitum organum potius Spiritus S. dixeris quam habitaculum. Nec Ministros irrogenitos tantum, sed potius heterodoxos significant spinæ nullas uvas ferentes, Matth. VII. 16. 17. & fures Joh. X. 8. 10. quales fures & in Mosis cathedra fuerant non quidem imitandi tamen audiendi ac venerandi, uti e. g. Pontifex à Paulo referenter fuit habitus, Act. XXIII. 5.

QUÆSTIO TRIGESIMA PRIMA.

An Ministri ex Auditorii qualitate dijudicari queant regegitivæ sint ipsi, nec ne?

Quoniam bonum æstimatur ex integra causa, malum vero ex quolibet defectu, ideo ex Auditorio spectatæ virtutis, doctores ejusdem farinae colligas quidem, queis id sane laudi ac decori, I. Cor. IX. 2. II. Cor. I. 14. III. 1, 2. I. Thes. II. 19. Phil. IV. 1. proterviæ tamen in Auditorio contumaci causæ longè aliæ quàm Doctores esse possunt, e. g. petræ ac spinæ in ipso agro, Matth. XIII. 20. 22. unde ad Ministros reprobos N. V. C. ab auditorio improbo, quale præterquam fuit & Jesaïæ, II. 4. & Jeremiæ, VI. 10. VII. 13. XX. 8. XXV. 8. XXIX. 19. XXXV. 14. XXXVII. 2. & Stephano, Act. VII. 51. 57. & ipsi Christo, proverb. I. 24. Matth. XXIII. 37. Joh. VII. 48. Deinde semen & pluvia nunquam aded excidunt in cassum, quin alicubi tamen, etsi minùs animadvertas, fructificent, Jes. LV. 10. 11. Luc. VIII. 8. 15. Dixit quidem Dominus: *Si stetit in consilio meo & nota fecissent verba mea populo meo, avertissent atique eos à via mala & à cogitationibus suis pessimis*, Jer. XXIII. 22. Ab hoc tamen particulari *ἰδιωκέφαλοι* nimis liberaliter & planè ἀπαίδευτος consequens deducunt univer-

universale : E. ubi Auditores à via sua mala & cogitationibus pessimis non avertuntur, ibi nec præcones verba Dei nota fecerunt. Etsi enim in syllogismis; hypotheticis à negatione consequentis ad negationem antecedentis valeat regressus, ejusdem tamen consequentis quantitas usque retinenda est. Pariter aliàs & ex Matth. XI. 21. colligere fas foret : *Si Tyri & Sidone contigissent signa in Corazim & Betsaidâ facta*, Tyrii ac Sidonii *in sacco & cinere respuissent*; E. ubi nulla sequitur respiscentia, nulla quoque signa præcesserunt, E. ne in Corazim & Betsaidâ quidem ulla, quod tamen contra ipsam historię literam. Uti itaque de pœnitentia tantum Tyrriorum ac Sidoniorum l. c. sermo est, & in particulari ab illius tantum negatione ad negationem signorum apud ipsos factorum rite procedimus : *Si Tyri & Sidone contigissent signa in Corazim & Betsaidâ facta, in sacco ac cinere respuissent*, atqui Tyrii & Sidonii in sacco & cinere respuerunt, E. (quia) illa inter ipsos signa non contigerunt. Ita & ex Jer. XXIII. 22. *Si stetissent in consilio meo & nota fecissent verba mea populo meo, avertissent utique eos à via mala & à cogitationibus suis pessimis*; hoc tantum sequitur : Atqui Judæi tempore Jeremię non fuerunt à viis suis malis & cogitationibus suis pessimis averfi, E. (quia) Pseudoprophetę verba comminationum divinarum ipsis non fecerunt nota, sed inverterunt v. 36. Quid hoc autem contra præcones orthodoxos, qui verbum Dei non invertunt, sed recte ac sincere prædicant, etsi resistibiliter, Matth. XI. 17. I. Cor. I. 18. 2. Thess. II. 10.

QUÆSTIO TRIGESIMA SECUNDA.

*An Magistratui Politico in Testamento etiam
Novo cura Religionis competat?*

DOnati quidem impia vox fuit, *apud Optatum libr. III. contr. Parm. Quid Imperator cum Ecclesia?* quas quoque tibus insunt Weigelius, *P. II. Postill. f. 327.* Poiret *L. VII. æconom. §. 8. 9. 10. p. m. 225.* Dippel. *Glaub. Bek. p. 61. & 63.* alique. Contrarium verò ex *I. Tim. II. 2.* facile patet, ubi injungit Paulus *preces pro omnibus hominibus*, quæ ad veritatis agnitionem perveniendum, *v. 4. pro Regibus & omnibus in eminentia constitutis, ut vitam agamus tranquillam in omni*, en verba Apostoli haud adeò laxa aut vaga sunt, ac illa Virgiliti: *DEUS nobis hæc otia fecit*; sed limitata *pietate ac honestate*, ut taceam, quòd otia faciens Poëtis, favere & Poëti præsumatur, sic longe fortius ex Apostoli verbis Magistratui Politico Religionis curam vindicamus h. m. Quicunque status ileo institutus est Deoque prece commendandus, ut quiete vivamus *in omni* non tantum secundum tabulam secundam honestate, sed & primam *pietate*, illa cura competit & religionis; Atqui Magistratus est talis status, E. competit ipsi cura religionis. Nimio opere quidem connexionem Majoris Dn. Thomæ subvertere laborat *im Fürsten-Recht p. 39.* sed fundamentum illa habet immobile, pridem a Theologis nostris præsertim S. Schmidio sequentibus ostensum: *Quando oramus Deum, ut per Magistratum nobis Vita det piam & honestam tranquillitatem: oportet preces nostras suum habere fundamentum in promissione & institutione divina. Ubi vero istud fundamentum invenimus nisi in institutione, qua Magistratus eum in finem ordinatus*

natus est? Ut possimus orare: Da, Domine Deus, ut sub Regibus & Magistratibus nostris tranquille, pie, honeste vivamus: exaudi nos, quia eum in finem Magistratus nostros instituisti Parr. II. Colleg. Bibl. p. 352. præterea excipit quoque Pufendorf. Pro quibus vota concipere jubebat tum Apostolus, Ethnici erant principes, quibus nulla adeo pietatis erat cum primis Christianæ d. Habit. Relig. p. 287. At Reges quoque ethnicos non tantum ad aperiendas Christo portas præstandaque servitia esse obligatos ex. Pf. II. 10. 11. 12. XXIV. 9. XLVII. 10. Jes. II. 23. LX. 3. 10. 16. Dan. VII. 27. Apoc. XXI. 24. liquet, sed multos ipso etiam actu curasse Religionem & Philosophorum scripta & Legislatorum edocent exempla. Confer Dan. III. 29. Jonæ III. 7. Si Religio enim est propugnaculum potestatis, juxta Platonem si juxta Ciceronem est societatis humanæ vinculum, si, docente Lactantio, homines sacramento obstringit, ne furta ne latrocinia committant, ne fidem fallant, ne depositum appellati abnegent; Si absoluto dominio Religio maxime Lutherana favet, uti est apud Masium in Interest. Princ. p. 107. a cura religionis, unde Magistratus auctoritatem, valorem humanæ leges, & universa societas humana concordiae nexum fortiuntur, qui excludi poterit princeps, præsertim fidelis & orthodoxus, qui ceu primum Ecclesiæ membrum in curæ illius partem omnino venit? Si enim ne Paterfamilias quidem superstitionem, idolomaniam, atheismum, &c. tolerat, quanto magis resistere iis supremum Reipl. Patrem decet, imo oportet, & si parentibus parendum in omnibus, adeoque & sacris Col. III. 20. cur non æque & Patriæ Patri? Est ille in productionem boni supernaturalis directe ac immediate non influat, circa exercitium

H 3

citium tamen religionis omnisque pietatis publicum ut
 & gubernationem Ecclesiae visibilis externam est occu-
 patus. Quamvis etiam Regnum Christi non sit de hoc
 mundo, Joh. XVIII. 36. est tamen in hoc mundo un-
 de nec curam secularium principum abhorret. De tali
 quidem cura nihil diserte habetur in sede Magistratus
 propria Rom. XIII. nisi quod *πᾶσα ψυχὴ* v. personas
 quoque Ecclesiasticas, cum hæ quoque gladio terreri
 regive queant, & *τὸ ἀγαθὸν* qualecunque v. 3. bonum
 etiam animæ complectitur, ubi potestas itidem nec
νομοθετικὴ nec *δικαστικὴ* clarius exprimitur, quarum ta-
 men neutram iudicibus abjudicabis. Hinc, commu-
 ni alias pontificii cleri sententia insuper habita, bene
 Thomas Aquinas *libr. de Regimine Principum* (modo hic
 illius genuinus sit factus) dixit: *Finis, ad quem Rex
 principaliter intendere debet, in se ipso & subditis, est
 æterna beatitudo, quæ in visione Dei consistit. Et quia
 ista visio est perfectissimum bonum, maxime movere de-
 bet Regem & quemcunque Dominum, ut hunc finem sub-
 diti consequantur. Ipsi Imperatores Theodosius ac Ho-
 norius ad Marcellinum perscripserunt: Neque aliud
 aut belli laboribus agimus, aut pacis consiliis ordinamus
 nisi ut verum Dei cultum orbis nostri plebs devote cu-
 stodiat. Et Theodosius in epistola ad Cyrillum: Cæsarei
 est muneris, ut non solum pacifice sed pie etiam subditi
 vivant.* Quod etiam sub prima statim regiminis sui au-
 spicia Württembergico Duci CHRISTOPHORO scopus
 fuerat præcipuus, ita enim mox in prima Cynosuræ
 suæ Ecclesiasticæ editione præfatur: *Als wir zu an-
 getrettener unser Regierung / uns nothwendig und zeit-
 lich erinnert / was uns von Gott dem Allmächtigen
 befohlen / auch was Ambt von seiner göttlichen All-
 mäch.*

mächtigkeit wir fürgehet / allen möglichsten und besten Fleiß anzuwenden / auff daß unser geliebte getreue Landschafft / und von Gott dem HERN befohne Untertanen / ihrer Seelen und Leibes halben und also zum ewigen und zeitlichen recht und wol unterwiesen / und regiert würden / & paulo post : Wir haben für nutz und notwendig angesehen / die ordinationes unserer Kirchen in ein Verck verassen zulassen / indeme auch unserer getreuen Landschafft ewige und zeitliche Wohlfartht zuschaffen / welche hiedurch zu rechter Erkenntnuß Gottes und seines Sohnes unseres HERN Christi betwegt / daraus auch Frucht brächten / und sich in ein Christlich Leben anschickten / *ic.* Hæc autem omnia à *Moræ* *πικροτίας* damnare animum prodit perquam ingratum præsertim subditi. *Sed tritiora illa sunt passimque obvia, qua pervisurus evolvat Brentii nostri prolegomena Apol. Conf. IV. a fol. 203. usque ad fol. 228. Gerhard. L. L. VI. f. 297. C. C. f. 926. Dorsch. Theol. Mor. p. 125. Hülfeman. Brev. C. XIX. §. 18. X X. §. p. m. 624. 667. Osiand. in H. Grot. p. 462. Wandalinum d. Jure Reg. L. IV. c. 2. p. 502. Th. Reinking. d. Regim. Sec. & Eccl. p. 308. Walt. Q. Misc. p. 569. König. C. C. p. 734. Rivet. T. I. f. 1371. Turret. Th. III. p. 353. Trigland. Antipol. p. 721. Tilen. Syntag. P. II. 150. Carpzov. Jurispr. f. 3. H. Grot. d. Imp. Summ. Pot. circa Sacra, & Ant. d. Dominis d. Repl. Eccles. L. VI. c. 7. f. 122.*

QUÆSTIO TRIGESIMA TERTIA.

An ad veram fidem vi quis externâ cogi possit?

HOc non dicimus, tanta enim violentia non tantum est I. iniqua, nos quippe non dominamur fidei, 2. Cor. 14. 2. sed conscientia Dei est solius, 1. Pet. II. 19.

II. Minus idonea, Conversio enim est ex gratiâ Dei,

Act.

Act. XVIII. 27. qui solus dat velle, Phil. II. 13.
 III. Noxia, religiosos enim adeò non efficit, ut effin-
 gat potius hypocritas *purpure non deo thurificantes*, ut
 Themistius loquitur apud Socratem H. E. L. III. c. 21.
 & H. Grotius, *d. verit. R. Chr. Lib. VI. Coactus, qui cre-
 dit, non credit, sed credere se simulat, ut malum vitet;*
 Sed etiam IV. Aliena à praxi Apostolorum, qui
 non ore gladii, Jes. II. 4. Matth. XXVI. 52. sed gladio
 oris, 2. Cor. X. 4. rationem gentium obsequio fidei sub-
 egerunt. V. Inimica indoli Religionis Christianæ,
 quæ spontanea esse debet, Pl. L. 14. CX. 3. unde & Pufend.
*Si quis hucusque potestatem summorum imperantium ex-
 tendere instituat, velut penes ipsos quoque sit religionem
 Christianam, aut quædam ejusdem dogmata nec modum le-
 gis civilis sancire, seu iisdem sanctionem legis civilis ad-
 dere, aut pœnis temporalibus aliquem cogere ad amplecten-
 dam religionem, vel ad profitenda aut abneganda certa
 dogmata de quibus inter Christianos dissensio est, is genium
 religionis Christianæ, modumque ejusdem propagandæ à
 Christo & Apostolis adhibitum planè evertit, ac fidem no-
 stram, quæ gratiâ Spiritûs S. excitatur, & πληροφροσία
 plena fiducia cordis constat, transmutat in externum ob-
 sequium linguæ ad verba formanda à sensu animi planè
 discrepantia, d. Habit. Relig. p. 220. & paulo post p. 222. De
 cætero per vim pœnasque humanas intentatas illuminatio
 mentis, & intrinsecûs assensus dogmatum rationis sibi re-
 lictæ captum exsuperantium haudquicquam produci potest.
 Sensa autem animi dissimulare & aliud animo tenetum &
 aliud lingua promptum habere ac vocabulorum in summis
 labiis natorum recitatione defungi, adhibitis quibusdam
 ritibus corporis, nihil minus quam religio est, ubi inter-
 nus*

304



nus ac debitus animi habitus motusque abfuerit. Denique VI. nihil minùs quàm proportionata animæ, cui nec imponere assensum nec fidem extorquere potest. *Quis imponat vibi necessitatem credendi quod nolim, vel quod velim, non credendi?* inquit Lactantius L. V. Inst. c. 19. & 20. *Non est opus vi & injuria, quia religio cogi non potest, verbis potiùs quam verberibus res agenda est, ut sit voluntas; & paulò post: Longè diversa sunt carnificina & pietas. Non potest pietas cum vi, aut justitia cum crudelitate conjungi, sed meritò non audent de rebus quicquam docere diuinis, ne à nostris derideantur & à suis deserantur. Defendenda enim religio est non occidendo, sed monendo; non sævitia sed sapientia, non scelere sed fide. Illa enim malorum sunt, hæc bonorum. Et necesse est bonum in religione versari, non malum. Nam si sanguine, si tormentis, si malo religionem defendere velis, jam non defendetur illa, sed polluetur & violabitur. Nihil est enim tam voluntarium quàm religio, in quâ si animus sacrificantis aversus est, jam sublata jam nulla est. Recta igitur ratio est, ut religionem patientiâ vel morte defendas, in qua fides consecrata & ipsi Deo grata est, & religioni addit auctoritatem. Nec aded dissentit D. Augustinus, cujus mentem D. Veihl. p. m. peculiari Disquisitione tam luculenter eruit, ut de illâ nemo posthâc vel tantillum ambiguere jure possit. Contrarium etiam compelle illud non evincit, Luc. XIV. 23. cum nec invitati fuerint hæretici, nec vocatores iis manus, nedum laqueos, intulisse legantur.*

QUÆSTIO TRIGESIMA QUARTA.

An Hæretici sint morte plectendi?

I

Neque

Nequè hoc dicimus. Illos quidem quos juxta & maledicos deprehendimus & maleficos, digna factis manent, nec ex affectato mentis errore impunitas sceleribus accedere potest capitalibus, unde obscuras lusorum chartas & carnificum flammis videas illustrari. Christianos vero ob errorem mentis simplicem, ob quem commiseratione digni meliusque instruendi sunt, igne, rota, gladio tollere Antichristiana (& conscientiarum) tyrannis est, Dan. VIII. 24. Ap. XI. 7. XIII. 15. XVIII. 6. a qua multum abhorrent Christi I. scopus. qui est perdere non personas 2. Cor. X. 8. sed errores tantum, 2. præceptum: *Si ve crescere* Matth. XIII. 30. 3. arma, quæ spiritualia, 2. Cor. X. 4. 4. Spiritus, qui lenis, Luc. IX. 55. 5. regnum, quod non de hoc mundo, Joh. XVIII. 36. Devitari jubentur hæretici, Tit. III. 10. non tolli de vita. Quam multis Ioliis, quæ e. g. ut Augustinus in semen verti bonum possunt, præmature excidio conversio præripitur? Hæretici audiunt quidem lupi, fures &c. Matth. VII. 15. Joh. X. 8. non tamen proprie tales, possunt enim in oves adhuc mutari, E. nec gladio proprio sed verbi tantum metaphorico excidendi laqueoque syllogistico sunt suspendendi. Licet Idololatrias ac Pseudopphetas V. T. configendos legas, Deut. XIII. 5. Zach. XIII. 2. quod de filiis quoque immorigeris fuerat præceptum, Ex. XXI. 15. hoc tamen contra N. T. homines non militat, ubi magis meretur veniam hæresis, quod cæcitas in Mysteriis fidei est, quam idolomania lumini & naturali adversa. Nec denique sequitur: Hæretici sunt excommunicandi. E. & interficiendi, nisi & gulosos, & scortatores, & litigiosos &c. occidere velis. Hæc constans nostræ Ecclesiæ thesis est ac sententia, quam post multos

tos

tos alios fufius profequantur B. nofter Thumm *de Hæreticis non occidendis fed coercendis* Balduin. T. II. *Diffp. Witteb.* p. 479. & Affelmann *de hæreticis ferendis non aufere-dis Oper.* P. I. p. 613.

QUÆSTIO TRIGESIMA QUINTA.

Docendine E. libertinismus fit tolerandus, an infrena quidvis credendi ac diffeiminandi libido minimum injuncta emigratione fit compefcenda?

Libertas ejusmodi aridet hodie haud paucis. Multi parum a Spinofa absunt eo dementiae progrefso, ut jus contra revelationem quoque divinam quidvis sentiendi, & quod sentiat, pro lubitu dicendi unicuique vindicare sustinuerit *c. XX. Tract. Theol. Polit. p. m. 225.* Jus vero non est, ut demonstravit J. Musæus *d. libert. Philos. p. 91.* sed iniquitas potius summa periculique plenissima. Connixisse enim in his quam irreparabile dederit damnum, tristis passim experientia edocet. Parum quippe fermenti massam mox universam corrumpit, 1. Cor. V. 6. serpitque gangrænæ ad instar heterodoxia, 2. Tim. II. 17. unde ipse Christus tolerantia hæresium in Episcopis Asiaticis culpavit, Ap. II. 14. 15. 16. 20. Nec male A. H. *in specim. th. C. II. p. 96.* Quod tolerantia transactiones, tot nova schismata, tot ex vulnere impuro purulenta ulcera interitum Ecclesie minitantia, tot dissidiorum diuturna imo perpetua semina, tot funestissimi arietes corpori Christi subvertendo, lacerando, dissipando suppositi, aliis in libertinismum, aliis in Atheismum provolutis. Errores itaque in prima statim herba strangulari juvat non quidem tanta cum violentia, ceu apud Sleidanum



*Lib. X. d. stat. Relig. Anabaptista Adversarios male mul-
 tatos possessionibus dejiciebant, deinde simul armati con-
 currunt, & quicumque non essent ipsorum sectæ, statim
 ex urbe propellunt, nulla nec ætatis habita ratione, nec
 sexus, ita quidem, ut in his turbis atque fuga præcipiti
 fœminæ aliquot gravidæ abortum facerent.* At errantes
 in regiam veritatis viam reduci præstat, quam longius
 propelli. Unde non quidem ad fidem, ad fidei tamen
 media, audiendas quippe conciones, ni pacta obstant
 majusve periculum, cogi debent, interdictis falsæ reli-
 gionis exercitiis. Præcipuæ tum Ministerii partes sunt,
 seductis advigilare, non sine cura ac precibus, Phil. III.
 2. eximere errores, 2. Tim. II. 24. Tit. I. 9. dehortando
 instare, Tit. III. 10. tandemque excommunicare, 2.
 Thess. III. 14. I. Tim. VI. 3. 5. I. Tim. I. 20. Si vero
 nec excommunicatio quid proficiat, sed seducti in se-
 ductores ac Hæresiarchas plane degenerent, omnia no-
 stra sacra non tantum negligentes sed & contemnentis
 eos emigrare interest; non quidem in errorum poenam
 sed offendiculi adversionem, ipsius Apostoli voto: *Vti-
 nam abscidantur, qui vos labefactant*, Gal. V. 12. ubi
 per apocopen ad evertendum quippe contagium suffi-
 cientem emigratio potius quam tantum excommunica-
 tio intelligenda venit, conf. I. Cor. V. 13. Eadem & Pu-
 fend. subministrat; *d. Habit. Relig. p. 231.* *Si quis contra
 docere agrediatur præsertim circa capita summam religio-
 nis Christianæ tangentia, is ut absistat monendus, & si
 quid rationum pro sua sententia adferat, solide redargu-
 endus, convictoque silentium imponendum est. Si ne sic
 quidem quiescere velit, civitate ejiciendus est. Nam
 cum hæreticum hominem devitari jubeat Apostolus, &
 vero a nobis postulari nequeat, ut in unius aut paucorum
 bete-*

heterocitorum capitum gratiam alio migremas, consequens est, ut ille solum vertat, postquam legitime convictus & monitus per-vicaciter errorum suum fovet & periculum est, ne alios cominus contagio afficiat. Uti itaque David e regia sua impios exterminavit, Ps. Cl. 3. 5. 8. 9. sic hæreticos quoque Arium sc. ac atleclas Constantinus M. non morte ipsa sed exilio tantum affecit. Quis autem sanæ mentis affirmet, quod pientissimus Imperator, proscribendo hæreticos, una & Spiritum S. excusserit? Contrarium demonstrat, quæ, Eusebio teste, & postea edigit, opera certe Spiritus non carnis, præcipue baptismus tot suspiriis expetitus, tantaque cum devotione susceptus, quem placida *ἀνδρα* ipso Pentecostes festo excipiebat. Pariter hæreticis exilia auguratus est Augustinus *ad Gaudent. L. II. c. 2. Tribunus ad quem loqueris, non tale præceptum accepit ut occidamini, sed ut corrigamini. Quod si nolueritis, ne correctionem impediatis aliorum, in exilium mittimini, T. VII. f. 336. & 341. Mitiora in vos constituit Imperator propter mansuetudinem Christianam. Exilium vobis voluit inferre non mortem.* Gemella quoque Luth. habet: *Hiermit wird niemand zum Glauben gezwungen / dann er kan dan noch wohl glauben / was er will. Allein das Lehren und Lästern wird ihm verbotten / damit er will Gott und den Christen ihre Ehre und Wort nehmen / und will solches dennoch unter derselben Eigenschuß und Gemeinschaft aller weltlichen Rührung zu ihrem Schaden thun. Er gehe dahin / da nicht Christen seyn / und thue es daselbst / dann wie ich mehr gesagt; Wer bey Bürgern sich wehren will / der soll Stadtrecht halten und dasselb nicht schänden und schmähen / oder soll sich trollen.* *in Psal. LXXXII. T. V. Jen. f. m. 156. & in Libb. Symb.*

p. 361. 362. Rebus ita in se habentibus hæreticorum migratio, ne poenæ quidem rationem habet, uti iterum Augustinus: *Fausus convictus vel confessus intercedentibus Christianis levissima poena, si tamen poena dicenda est, in insulam relegatus est, quod sua sponte quotidie servi DEI faciunt, se à turbulento strepitu populorum romovere cupientes; Lib. V. c. 8. contr. Faust. T. VI. f. m. 229.* Christus quidem neminem relegavit, at nec adulteram damnavit Joh. VIII. 11. nec judicem secularem egit, Luc. XII. 14. Ergone nullus hodie judex esto, à quo adulteræ condemnentur? Non obstante regno suo spiritali Christus nihilominus nummularios flagellis expulit, sic illi regno nec hæreticorum rejectio repugnat. Si dicant *ἑρεγοὶ δὲ ἀναλῶρες* se per conscientiam nec abire posse nec tacere, nos per conscientiam infrenum ejusmodi *βέλγημα* ac *ἴδιον* non possumus sufferre, 2. Petr. I. 20. 21. Prophetæ enim Prophetæ sint subiecti, I. Cor. XIV. 29. 31.

QUÆSTIO TRIGESIMA SEXTA.

An benedictio Neogamorum Ecclesiastica sit necessaria?

Nullibi quidem specialiter præcepta est, aut instituta, de necessitate inde conjugii absolutè, ut Pontificii vellent, non est, sed hoc citra illam, e. gr. inter infideles, ex suis causis completur. Requiritur tamen illa ad matrimonium sanctum, Christianum, benedictum ac notorium, secus ac Brovvnistæ, Independentes ac Anabaptistæ somniant, inter quos tanta inde divortiorum frequentia ac licentia, contra Christi interdictum, Matth. XIX. 6. Si verò omnia in nomine Jesu auspicianda, Col. III. 17. Si conjugium in omnibus esse

esse honorabile debet, Eb. XIII. 4. & non nisi in Domino ineundum, 1. Cor. VII. 39. Si nuptiis clandestinis nihil turpius, si denique ipsi statim Protoplasti sollemniter juncti fuerunt, ipsius Dei manu benedicentis, hierologia non nisi publica sufficiet, cui totius quippe concionis Amen respondere potest, unde & Ambrosius: *Conjugium velamine & sacerdotali benedictione sanctificari oportet. T. III. ep. 70.* Ut ut itaque desponsatorum concubitus, qui hierologiam prævertit, scortatio non sit, in Ecclesiæ tamen impingit leges, ex omni parte legitimos inde natos quis statuatur, etsi nec dixerim spurios. v. *Tarnov. de Conjug. p. 703. & Menzer. Diss. de Sponsis ante solennem benedictionem concumbentibus. Append. Diss. Giesf. p. 846. & Würtemb. Ehe-Ordnung. p. 16.*

QUÆSTIO TRIGESIMA SEPTIMA.

An certis precum formulis uti conveniat?

NEgant Brovniatæ, Independentes, &c. tanta cum vehementia, ut orationem quoque Dominicam damnent. Illæ autem non tantum in V. T. vigeant, quantum ex Num. VI. 23. 26. 2. Par. XXIX. 30. 25. Joel. II. 17. & Psalmis constat, sed in N. quoque a Paulo commendatæ Eph. V. 19. & ab ipso Christo frequentatæ sunt, Matth. XXVI. 30. XXVII. 46. Luc. XXIII. 46. qui formulam precandi & novam superaddidit ac præscripsit, dicens: *Si oratis, dicite*; eodem tenore post & Matth. VI. 9. Luc. XI. 2. repetitam. Ut taceam veterum liturgias, hymnos & carmen præcipue, quod illi Christo ante lucem statò tempore dicere secum invicem soliti fuerunt, teste Plinio L. X. ep. 97. p. m. 593. Quæ eo tamen trahenda non sunt, ac si in solis hujusmodi formulis semper acquiescere quemvis, & adultio-

res

res quoque in fide, qui proprio rem remigio gerere possent, verbis nihilominus alienis sollicitudines proprias exponere oporteat. Spiritus Gratiae enim atque precum, Zachar. XII. 10. qui intercedit pro nobis *συναγμοῖς ἀλαλήτοις* Rom. VIII. 26. ad formulas non adstringitur, quæ tantum infirmitati maxime rudiorum succurritur, quibus etiam quod ex Scriptura, quæ tota Spiritus & vita, excerptæ sunt, Spiritus S. potius cooperatur quam compefcitur. Hinc preces ex ore præeuntis Presbyteri ad Deum fundere ceu fas ac utile supponit Paulus quoque 1. Cor. XIV. 16. Neclectionem certarum ejusmodi precationem ab hominibus juxta normam divinam compositarum ex libris, quales sunt, Agendorum Ecclesiasticorum, esse prohibitam Ecclesiæque Ministro indignam, ut vult Jansonius, probatur ex locis Ex. XX. 4. 5. XXX. 9. Pf. CXLI. 1. 2. Ap. VIII. 3. Lev. X. 1. Jef. XXIX. 13. coll. Matth. XV. 9. Rom. VIII. 26. Eph. IV. 8. I. Pet. II. 5. ut singula evolyenti patebit. Posito etiam in Ecclesiæ nostræ litaniis magnam partem corporalia tantum peti, ille tamen eapropter eliminandæ non sunt, cum temporalia quoque Dei dona sint in pane *ἐπιβίω* i. e. ad sustentandam substantiam *πρὸς ἐπιβίωσαν ἡμέραν* necessario comprehensa, unde in ipsis quoque scripturis tot preces pro victu, prov. XXX. 8. Pf. CXLIV. 13. 14. II. Cor. IX. 10. I. Tim. IV. 3. 4. potu Ex. XVII. 4. Num. XX. 6. Jud. XV. 18. pro pluvia Jac. V. 18. pro fanitate Num. XII. 13. I. R. XIII. 6. Matth. VIII. 2. 6. IX. 27. XV. 22. XX. 30. Joh. IV. 47. Jac. V. 16. liberatione ab hostibus & victoria Ex. XVII. 11. 1. Sam. VII. 9. Jud. III. 9. 15. IV. 3. VI. 6. X. 10. II. R. XIX. 19. 2. Par. XX. 3. quas supplicationes Deo omnes cordi fuisse, singularum gratiosa adocuit exauditio. Hinc hujusmodi liturgiis & vetus Eccle-

Ecclesia usque institit. *Pro arcendis hostibus*, inquit Cyprianus ad Demetrianum, *Et imbribus impetrandis Et vel auferendis vel temperandis aduersis rogamus semper Et preces fundimus*, Cyrillus item Hierosolymitanus Catech. mystag. v. *Obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro regibus, pro militibus, pro egrotis Et afflictis, Et in summa pro his omnibus, qui egent auxilio.*

QUÆSTIO TRIGESIMA OCTAUA.

An ad recitatum nomen Jesu aperire caput oleat superstitionem?

Qui honorem illum ac venerationem Salvatori suo invident, sub prætextu Zeli aduersus superstitionem, hanc nobis ceremoniam exprobrant. Verum enimvero nomen Jesu est super omne nomen, omni veneratione cultuque dignum, Phil. II. 9. 10. 11. quod & capitis denudatio spectat, I. Cor. XI. 4. Si facta principis mentione caput adaperis, cur ad recitationem illius, qui princeps vitæ, Goel ac Evergeta, caput non nudes, nec flectas genua? Quod ad Patris nomen eadem reverentia non exhibetur, non est ex prohibitione, sed Ecclesie liberâ consuetudine. Possit & ad illius pronunciationem caput aperiri, sed honorem illum Ecclesia ad nomen Jesu adhibuit, ut se hac nota distingueret ab illis, qui ab exordio N. T. nomini, officiis ac cultui Jesu Christi se opposuerunt, Patri nullam de essentia moventes controversiam. Præterea, quod consimilis cultus nec cæteris Christi nominibus exhibetur, est ex ἐξ ἐξ nominis Jesu, quod id est compendium

K

dium

dium omnium , quæ ad Salutis nostræ acquisitionem faciunt. Denique nulla in metu habenda superstitio; quia cultus religiosus non terminatur in nomine , sed ad illius auditum in persona , quæ nomine illo eminet.

QUÆSTIO TRIGESIMA NONA.

An convivium agere aut inire pietati officiat bonisque moribus ?

PER se neutiquam, sed tantum per accidens, unde in luxum ipsi toto quidem die invehimur , juxta & Sripturam, Proverb. XXIII. 20. Luc. XXI. 34. & Cynos. Eccles. Würtemb. p. 457. Cum Ostrodo tamen, Anabaptistis modernisque Hypocritis non facimus, qui aliena vivere quadra & convivia nihilominus omnia Theonino dente rodere consueverunt, quibus Pharisei præluferunt, qui camelos imò viduarum ædes degulantes muscas percolarunt, ipsumque Christum gulonem potoremque vocarunt. Ille vero convivia non tantum iniiit, sed certis quoque regulis circumscriptis, Luc. V. 29. VII. 36. XIV. 8. 13. Quis itaque vitii arguat hospitalitatem, quam ipse Salvator adeo extulit? quis convivium carpat, si servatur modus? Esth. I. 8. si precibus condiatur Matth. XIV. 19. piisque colloquiis, Joh. XIII. 13. ut Ecclesiæ veteris agapæ. conf. Act. II. 46. 47. *Non prius discumbitur, scribit Tertullianus in Apol. c. XXXIX. f. m. 879. quàm oratio ad Deum prægustetur, editur, quantum esurientes capiunt, bibitur quantum pudicis est utile. Ita saturantur, ut qui meminert etiam per noctem adorandum Deum sibi esse; ita fabulantur, ut qui scient Dominum audire. Post aquam manua-*
nualem

nualem & lumina ut quisque de scripturis sanctis vel de proprio ingenio potest, provocatur in medium Deo canere, hinc probatur, quomodo biberit. *Æquè oratio convivium dirimit, inde disceditur non in catervas cætionum, neque in classes discursationum, nec in eruptiones lasciviarum, sed ad eandem curam modestiæ & pudicitiae, ut qui non tam cœnam cœnaverint quàm disciplinam.* De recto conviviorum usu pleniore crateres qui desiderat, abunde inveniet apud *Clement. Alex. L. II. Pedag. c. 4. f. 163. B. Thum. in Decad. p. 426. Brodm. L. d. leg. C. 27. f. m. 88. Feurborn. Anti Osto p. 426. Dieterich. in Sap. XIX. 13. f. 1156. Sanct. ad Sam. f. 451. Serar. in Judith. f. 253. Aret. probl. CLII. f. 512. Voet. Diss. T. IV. p. 386. Polit. Eccl. P. I. L. 2. p. 143. & Limborch. f. m. 518.*

QUÆSTIO QUADRAGESIMA.

Regnumne millenarium, quod e Ap. XX. 4. jam pridem præterierit, an verò adhuc instet?

SI millenarium ligationis Satanæ, quod cum regno smillenario coincidit, Ap. XX. 3. 4. jam pridem est elapsum, & hoc ipsum regnum præteriisse liquet. Atqui diabolo sub Constantino M. circa A. CCCVIII. frenum fuit injectum, ut gentes contra Ecclesiam tam diu, tam latè & impunè ac in X. illis persecutionibus trium anteriorum seculorum excire nequiverit, usque ad A. MCCCVIII. ubi Satan iterum solutus Ecclesiam per regnum Ottomannicum affigere cœpit. E. regnum id millenarium dudum effluxit, nec amplius expectandum

dum est, sed tempora potius futura subinde difficiliora erunt, Matth. XXIV. 22. 23. Luc. XXI. 26. rarefcet enim fides, Luc. XVIII. 8. charitas frigeſcet, Matth. XXIV. 12. infelix è contrario lolium, Matth. XIII. 30. & ſteriles avenæ hypocriſeos, 2. Tim. III. 1. 2. 5. carnalisque ſecuritatıs prædominabuntur, ut in diebus Noe, Matth. XXIV. 17. 33. Denique per multas tribulationes regnum cœlorum oportet adiri, Act. XIV. 22. Quæ omnia & ſingula ab expectatione ſeculi aurei ſunt quam alieniſſima. Nec ex auro Coloffi pedes fuerunt ſed potius ex ferro, Dan. II. 33. ſic tempora quoque ultima ferrea potius erunt quam aurea. Quodſi tamen regnum aliquod Chiliaſticum adhuc ſeculi conſummationem eſſet antegreſſurum, dies noviſſimus nec aded incognitus foret, ut dicitur, Matth. XXIV. 36. Marc. XIII. 32. 35. Act. I. 7. nec aded propinquus, ut traditur, 1. Cor. X. 11. I. Pet. IV. 7. Jac. V. 8. 1. Joh. II. 18. nec gentes à Satana irerum ſoluto ſeducendæ ampliùs ſupereſſent, quod tamen innuitur v. 7. & 8. completisque omnibus iudicii extremi ſignis, e. g. jamjam facta Antichriſti patefactione, 2. Theſ. II. 3. quartæque Monarchiæ infirmatione, Dan. II. 31. 41. finis tamen nondum immineret, quod abſonum. Quamvis verò regnum millenarium delineetur demum poſt damnationem Antichriſti, utpote jam c. XIX. deſcriptam, inde tamen non ſequitur ordine temporis hæc illud non eſſe prius. Quod enim Johannes ſcribit: *κει ειδον non μετὰ ταύτα poſt hæc vidi*; ſatis arguit ordinem non eventuum, ſed tantum viſionum. Nec ſemper poſteriori tempore evenit, quod poſteriori loco enarratur, ſed prolepiſ in libris præſertim propheticis valde frequens eſt. Quis neſcit ratione temporis priora fuiſſe, quæ de Cyro enarrat Jeſaiás

Jesaias c. XLV. iis, quæ de nascituro prædixit Messia c. VII. VIII. IX. 2. & tamen ordine recensionis hæc illis sunt priora. Sic & Apoc. XIX. Bestia conjicitur in stagnum infernale, & tamen c. xx. bestia, quam fideles non adorant, adhuc superest. Anticipatio utique est manifesta, uti & Jer. I. 3. XXI. 1. XXVI. 1. XXVII. 1. 12. XXVIII. 1. & XXXV. 11. ubi Belgæ observant, hautquam in vaticiniis ordinem temporum semper inveniri. *vid. & Glass. p. m. 925. & seq.*

QUÆSTIO QUADRAGES. PRIMA.

An anima justorum separata in statu quodam divertant intermedio, antequam cælestem adire Hierosolymam contigit?

Neutiquam. Mortem enim fidelium excipere nihil nisi vita legitur æterna, Joh. V. 24. inque Domino morientes nuncupantur spiritus *τετελειωμένοι* Eb. XII. 23. & *ἀπαρτί* beati, Ap. XIV. 13. dum quippe tabernaculum corporis solvitur, jam habemus tabernaculum in cœlis æternum, 2. Cor. V. 1. Imò, *dissolvi & esse cum Christo* sunt conjunctissima, Phil. I. 23. nec non *peregrinari à corpore & habitare apud Dominum* immediate coherent, 2. Cor. V. 8. uti anima conversi quoque latronis ipso statim *ἀναλυσέως* diè cum Christo fuit in paradiso, Luc. XXIII. 43. Nec Lazari anima ab Angelis in sinum intercalarem deportata sed mox in Abrahamæ gremium evecta fuit, uti epulonis vicissim in inferno immediate appulit Luc. XVI. 22. 23. Nec quos dies novissimus deprehendet vivos, abripi in diverticula fir-

ges, cum non nisi Domino obuios, cumque eo mox futuros legas, 1 Thess. IV. 17. unde Augustinus: *Nec est ullus ulli medius locus, ut possit esse nisi cum diabolo qui non est cum Christo; L. 1. d. pecc. merit. & remiss. c. 28. T. VII. f. m. 680.* Fatemur quidem nihil polluti intraturum cœlos, Apoc. XXI. 27. inde tamen non statim intercapedo purgatoria conditur, sed, quia cœlos non nisi mundi & *ἀνάγῃ* quidem post fata intrant, hoc potius inde evincitur, fidelem jam in ipsa statim morte labis omnis expertem evadere, unde mortuus audit etiam a peccato justificatus liberque a corpore peccati, Rom. VI. 7. VII. 24. per Christum s. Hic enim purgationem peccatorum nostrorum confecit per semetipsum, Eb. I. 3. adeoque non per novum demum purgatorium. Si vero is peccatorum tantummodo reatum luisset, labem tali purgatorio abolendam relinquens, una oblatione concummasse eos in æternum, qui sanctificantur, falso diceretur Eb. X. 14. Sanctificatio quippe s. renovatio fit *de die in diem*, adeoque non demum in purgatorio aliquo, sed maturius in ipsa dissolutione s. *die* statim cuiusvis sancti novissimo ac emortuali peficitur, 2. Cor. IV. 16. Hinc & Epiphanius: *In nobis non est extirpare perfecte pravitatis radicem, verum non in extensionem sine ex crescere ac fructificare. Nam universalis & perfecta radicem ipsius sublatio ac interitus fit per corporis dissolutionem. Heres. ult. L. II. T. I. f. m. 459.* His opponi solita Scripturæ loca quam non probant Pontificiorum purgatorium, tam nec suadent quodcunque aliud. Non ignis Mal. III. 2. is enim Christus dicitur. Nec *carcer* irreconciliabilem, Matth. V. 26. spectat ad sanctos, sed ipsa est gehenna. Denique 1. Cor. III. 11. 15. Architecti sunt soli Doctores, nec notant omnes fideles, nec dies

dies aut ignis piorum personas probat, sed doctrinas tantum ac labores, quorum, si inanes sunt, illi patiuntur damnum, at quodnam anima damnum capit, quando peccati labes adimitur? Quod hoc post hanc denum vitam consequatur, nullum in textu docet vestigium, sed contrarium potius præfens ἀποκαλύπτεται suadet.

QUÆSTIO QUADRAGESIMA SECUNDA.

An pœne damnatorum æterna sint, inque omnium ævum sine fine duraturæ?

Hobbessio quidem nimis durum videtur, de Deo dicere (qui Pater est misericordiarum) quod peccata hominum cruciatibus extremis & sine fine temporis puniri velit, unde æternum ipse per usque ad finem seculi exponit, in *Leviath. p. m. 300.* quem hodie alii sequuntur quibus Divinæ & justitiæ contrarium videtur, culpam finitam, quæ uno sæpe actu eoque momentaneo ac transitorio contrahitur, pœna tamen infinita vindicare ac æterna. *Sed pœna æterna ideo dura & injusta sensibus videtur humanis,* scribit Augustinus *L. XXI. d. C. D. T. V. c. 12. f. m. 1203.* quia in hac infirmitate moribundorum sensuum deest ille sensus altissimæ purissimæque sapientiæ, quo sentiri possit, quantum nefas in illa prima prævaricatione commissum sit. Quanto enim magis homo fruebatur Deo, tanto majore impietate dereliquit Deum & factus est malo dignus æterno, qui hoc in se peremit bonum quod esse posset æternum. Ne in humanis quidem qualitas delicti & atrocitas ex temporis mora, in qua fuit commissum, æstimatur, ut iterum Augustinus *libr. ejusd. c. 11. f. 1201.* Quidam eorum contra quos defendimus civi-

ciuitateum Dei, iniustum putant, ut pro peccatis quamlibet magnis paruo s. tempore perpetratis poena quisque damnetur aeterna, quasi ullius id unquam iustitia legis attenda, ut tanta mora temporis quisque puniatur, quanta mora temporis unde puniretur, admisit. Oportet genera poenarum in legibus esse scribit Tullius, damnium, vincula verbera, talionem, ignominiam, exilium, mortem, seruitutem. Quid horum est, quod in breue tempus cuiusque pro peccati celeritate coarctetur, ut tanta vindicetur morula, quanta deprehenditur perpetratum, nisi forte talio? Quid in vinculis? Numquid ibi tum diu quisque iudicandus est esse debere, quamdiu fecit, unde meruit alligari, cum iustissime annosas poenas seruus in compedibus pendat, qui verbo aut ictu celerissimi transunte vel laceffit Dominum vel plagauit? Iam vero damnium, ignominia, exilium & seruitus, cum plerumque sic infliguntur, ut nulla venia relaxentur, nonne pro huius vite modo similia poenis videntur aeternis? Ideo quippe aeterna esse non possunt, quia nec ipsa vita, qua his plectitur, porrigitur in aeternum & tamen peccata, qua vindicantur longissimi temporis poenis, breuissimo tempore perpetrantur, nec quisquam extitit qui censuerit tam cito nocentium finienda esse tormenta, quam cito factum est vel homicidium vel adulterium vel sacrilegium, vel quodlibet aliud scelus non temporis longitudine sed iniquitatis & impietatis magnitudine metiendum &c. Peccatum itaque etiam ictu oculi absolvatur, reatum tamen infert infinitum, quod in Deum impingit infinitum. Enimvero homo per id sine excidit ultimo, summo quippe Bono, Gratia Dei & merito Christi, quod infiniti valoris, amittit Spiritum S. aque vita aeterna longius auertitur. Hinc irreparabile damnium demeritumque infinitum, quod autem malo, cum aliter fieri nequeat

queat, minimum duratione infinito utcunque plecti intelligitur. Hinc tot tamque emphatica nomina ut dicatur hæc pœna, æternus interitus, 2. Theff. I. 9. æternus cruciatus, Ap. XIV. 11. XX. 10. æterna ignominia, Dan. XII. 2. æterna caligo, 2. Pet. II. 17. Jud. v. 13. æterna vincula, v. 6. æternus ignis, Jef. XXXIV. 10. Matth. III. 12. XVIII. 8. XXV. 41. 46. Jud. v. 7. qui non extinguitur, Marc. IX. 45. 46. Hinc ipse etiam Taulerus: *Cum damnati æternam repudiaverint dulcedinem, iuste ad æternam devolvuntur amaritudinem.* Lignum certe in quancunque ceciderit plagam s. Austrum s. Aquilonem, ibi erit Coh. XI. 3. Nec arbores malæ fructus ferent bonos demum in inferno, Matth. VIII. 18. Pf. VI. 6. Jef. XXXVIII. 18. ubi nec opus, nec meditatio, nec industria, Goh. IX. 5. 10. Nec post diem salutis, 2. Cor. VI. 2. & conversionis, Gal. VI. 10. Eb. VI. 4. locum poenitentia, Eb. VI. 4. 5. 6. hostia Eb. X. 26. (nedum in diabolis Eb. II. 16.) vel preces, Matth. XXV. 11. 12. I. Joh. V. 16. nec liberatio. Pf. L. 22. amplius habebunt, sed Janua Gratiae clausa Matth. XXV. 10. & debitum erit irremissibile, Matth. XII. 32. Quis enim ex damnatis ultimum solvat quadrantem, quorum solvendo nullus, Matth. V. 26. omnes inde manere in inferno oportebit, Pf. II. 15. Tantum quoque chasma cœlum inter ac infernum intercedit, ut exitus utrinque sit impossibilis, Luc. XVI. 26. Uti itaque vita est æterna & nescia finis, quæ fidelibus cedit ex infinita Dei gratia, sic pœna quoque est æterna, quam infidelibus æterna ejus dicat justitia Dan. XII. 2. Matth. XXV. 46. 2. Theff. I. 6. 9. Si vero & damnatis contingeret sedes adire beatas, Jude non esset melius non fuisse natum, contra Matth. XXVI. 24. nec adeo pauci salvarentur, contra Matth. VII. 14. XX. 16. Luc. XIII.

L

23. 24.

23. 24. sed omnes essent electi libroque vitæ inscripti, ita ut ingens omnium quoque damnatorum multitudo in media gehenna jubulare tamen posset & æque ac puerillus Ecclesiæ militantis grex diceret τῆ ἐλπίδι ἐσώθημεν Rom. VIII. 24. Verum enimvero novum ejusmodi Evangelium est oppido scandalosum, viamque omni impietati sternit latissimam, spem enim facit quam filii sæculi ambabus arripiunt inque omnia dein scelera ac flagitia securitibus riuunt, omnino persuasi, siquidem verum sit dari infernum, ex eo tamen dari & regressum. Hinc non tantum Articulus XVII. A. C. *Christus impios condemnabit, ut sine fine crucientur*, sed nostri ibidem etiam *Damnant Anabaptistas, qui sentiunt hominibus damnatis ac diabolis finem peccatorum futurum esse* p. 14. Interim quidem *nullus est Misericordiæ Divinæ finis* Psal. LXXXII. 8. 9. sed erga vasa tantum Misericordiæ, pios puta, de quibus integer quippe Psalmus agit, neutiquam vero erga vasa iræ s. impios ac damnatos, super hos enim Dei potius ira manet, Joh. III. 36. Jac. II. 13. Nec Evangelium quod vocant æternum suffulcit Protopopœia, Ap. XX. 14. *Stagnum ignis enim in quod infernus* i. e. omnis reprobis præcipitatur, non est πᾶσ ἀννihilationis, sed æternaturæ potius afflictionis v. 10. Nec Act. III. 21. *Ἀποκατάστασις* promittitur absolute omnium sed eorum tantum *quæ Deus locutus est*, restitutionem damnatorum autem nullibi est pollicitus. Promisit quidem *redemptionem ex morte ac inferno*, Hof. XIII. 14. sed tantum Israeli spirituali, i. e. (Paulo interprete I. Cor. XV. 54. 55. Eb. II. 14. 15.) priorum resurrectionem ex statu mortuorum, qui nomine inferni & alibi venit Gen. XXXVII. 35. Innuit etiam Zach. IX. 11. *ductum* quidem, nec tamen præcise post resurrectionem

tionem futurum *vindictorum suorum*, adeoque non præcise animarum damnatarum sed suppositorum *cisterna auides* una, adeoque non ex duobus purgatoriis, quot hodie finguntur. *Innovat* quidem *omnia* non tamen in gehenna, sed in Ecclesia, Ap. XXI. 5. coll. 3. uti & *Salvator* quidem *omnium* est quoad salutis acquisitionem *maxime vero fidelium* quoad ejus & applicationem 1. Tim. IV. 10. Sed quid hoc pro infidelium reductione ex gehenna, pro quibus nequidem intercedet amplius? Nec *evangelizatum est mortuis*, 1. Petr. IV. 6. nisi spiritualiter talibus, seu per lethales carnis illecebras vita spiritali defunctis, v. 3. conf. Luc. IX. 60. XV. 24. 32. Rom. VI. 13. VII. 24. Eph. II. 5. V. 14. Col. II. 13. 1. Tim. V. 6. 1. Joh. III. 14. Ap. III. 1. alias in carne judicari non potuissent, nisi in carne adhuc fuissent. Longe aliter iis vero, qui vita quoque naturali functi & jam actu in carcere infernali sunt, prædicavit Christus redivivus, 1. Pet. III. 19. realiter sc. atque legaliter, quibus sensibus vox *κρῦσσεν* passim obvia, Act. XV. 21. Rom. II. 21. 1. Cor. IX. 27. Gal. V. 11. Denique ex phrasi illa *εἰς ἀσνάς τῶν δαιμόνων*, Ap. XIV. 11. XX. 10. unde etiam infernalium cruciatuum æternitatem demonstravimus supra p. 91. æternitas tantum periodica adeo non exculpi potest, ut omnia potius reliqua loca, in quibus phrasi illa occurrit, æternitatem propriam, absolutam finisque nesciam loquantur, Gal. I. 5. Eph. III. 21. Phil. VI. 20. II. Tim. IV. 18. Eb. I. 8. XIII. 21. 1. Pet. IV. 11. V. 11. Apoc. I. 6. 18. IV. 9. V. 13. 14. VII. 12. X. 6. XI. 15. XV. 7. confer. & 1. Par. XVII. 36. Neh. IX. 5. Ps. XC. 2. CVI. 48. Dan. II. 20. Syr. XLII. 21. & vid. Fessel, *Advers. T. I. p. 230. 231. & Glass. Ph. 8. p. 415.*

ADDITAMENTA.

Ad quaestionem IV.

UTi luscinae nunquam suis deest cantus, sic Novatoribus quoque semper quod ogganniant, studiis praesertim Academicis opponunt locum, Col. II. 8. ubi vero Apostolus invehitur in *Philosophiam*, non in abstracto, ut in Christianorum scholis defecata traditur, sed in concreto, Graecorum, & in *inanem fallaciam* Judaeorum *secundum traditionem hominum* (Matth. XV. 9.) & *elementa* legalium ceremoniarum & umbrarum egena. Gal. IV. 9.

Ad quaestionem XI.

Quamvis ex I. Cor. X. 16. 17. relucet, unio convivarum inter se non constituit sed subsequitur demum admirabilem illam in S. coena materiae coelestis ac terrestris *κοινωνίαν* ab institutione ipsius quippe Dei pendulam, quam hominum (hospitum) dissidium dirimere nequit, quale nec a prima fuit coena adeo alienum. Etsi etiam ante illam non tantum contentionem sed & sacramenti institutionem Judas elapsus fuisset de agno tamen paschali comederat, quo solo manducatio indignorum nihilominus facta inane atque integra. Interim nec ex Proditoris titulis nudisque vocibus exculpi potest, ipsum coenae primae non interfuisse, quia & *Satan* Joh. VI. 70. audierit, & *filius perditionis*, Joh. XVII. 12. aequae ac Antichristus 2. Tess. II. 3. Satan enim & Petrus audiverat, Matth. XVI. 23. ob id tamen a coena non exclusus. Deinde Judas fuit filius perditionis in prima coena nondum patefactus, ut Antichristus hodie filius perditionis est & homo peccati & *ὁ ἀντιχριστός* & comperitus, & tamen subinde communicat (in iudicium) Eiusmodi enim notorie indigni ad coenam quidem admittendi non sunt, admissi tamen omnes tam aperti quam operi praeter symbola etiam corpus Christi atque sanguinem vere accipiunt, illorum
alias

alias edendo ac bibendo non fierent rei, quod demonstravimus supra pag. 21.

Ad Q. XVIII.

GAlliarum Regi persuasum olim fuit, *nullam apud nos esse Ecclesiam*, uti refert præfat: Artic. Smalkald. p. m. 300. Idem nobis opprobrium denuo intentatur, sed præter rem. Nos enim fundamento Prophetarum ac Apostolorum sumus inædificati. Nos vocem Christi audimus solius. Nos in rebus fidei pro principio nec rationem, nec autoritatem humanam, nec traditiones, nec Papam, nec Concilia, nec somnia, nec colloquia s. Angelorum s. animarum separatarum suspicimus, sed solum Dei verbum, ex quo nulla Ecclesia alia suæ religionis capita, etsi jactet, tam solide ac perspicue probare potest, ac nos nostræ fidei articulos inde deducimus. Etsi enim regnum Dei i. e. Ecclesia ager sit, cujus pars vix quarta terra bona, petræ tamen spinæque prædominantes obstare nequeunt, quin in terra illa bona verbi divini semen radices agat ac fructificet. Matth. XIII. 8. 23. Utut etiam numerus malorum in Ecclesia e. g. in Sardibus, Ap. III. 1. prædominetur, in paucis tamen impollutis, candelabrum perstat aureum, i. e. vera Christi Ecclesia e. l. 20. ita ut idem visibilis cœtus intuitu infidelium diaboli scortum, fidelium respectu autem quamvis longe pauciorum dilecta Christi audiat sponsa, penes quam nec vivum Dei verbum in cassum excidit, Jes. LV. 10. 11. nec Sacramenta sunt nuda tantum signa. *vid. Nicol. Umbell. p. 78. & F. Musæ d. Eccles. p. 222. 288.*

Ad Q. XXX.

Mala arbor (præsertim Pseudopropheta) qua talis *non fert fructum bonum* (nedum sanam doctrinam) Matth. VII. 18. *Nec homo malus ex malo thesauro boni quid promit* Matth. XII. 35. At si scripturas interpretatur e. g. Hypocrita, aut salutaria fundit præcepta, monita, solatia, &c. illa certe non profert

e corde suo, sed ex ipsis scripturis. Conf. 2. Pet. I. 20. 21. Nec administrat talis Minister sacramenta in suo nomine, sed Domini, Matth. XXVIII. 19. 1. Cor. I. 13. Nec si peccat, Christum novit, 1. Cor. II. 8. 1. Joh. II. 3. 4. III. 6. cum salutari sc. cordis *πληροφορία* ex gratia tamen præveniente ipsum satis & ad *ἀναπολόγησιν* usque perspectum habet, Eb. VI. 4. Luc. XII. 47. uti præsertim Bileam vir ille illuminatus, cujus exemplo non intendimus nos probare prophetiam donum omnium esse irrogenitorum ordinarium, sed hoc tantum exinde elicimus, dona administrantia a fide & pietate subjecti non dependere, sed citra sanctificantia etiam subsistere. Accedit & Judæ exemplum, qui non repente nec demum post diaboli ingressum evasit malus, sed jam ante fur fuerat Joh. XII. 6. pridemque audiverat Satan Joh. VI. 70. Servum quidem ignaviae privative commodi suspectum non conducis, nedam a quo proditoris tibi metuas periculum. Dominus autem tam bonus est, ut nullus dubitaret, talentum credere etiam ignavo id defossum e vestigio abeunti, Matth. XXV. 18. pluresque in vineam mittere, in quibus nihil tamen laudare, sed desidia potius ac murmura reprehendere habuit, Matth. XX. 3. 11. quin & in Apostolos legere non tantum famosissimum Publicanum, Matth. IX. 9. sed ipsum quoque Proditorem, non obstante diabolicâ hominis perfidia, quam tamen perviderat pridem, Pf. XLI. 10. LV. 14. CIX. 9. Quod denique Caiphæ attinet Oraculum, id nec cum serpentis icu, Gen. III. 15. nec cum lapidis Angularis contentu Pf. CXVIII. 22. nec cum Judæorum vociferatu Matth. XXVII. 25. comparandum, sed longe sublimius & plane *θεόπνευστον* est, totumque redemptionis nostræ negotium per se, directe atque plene exhibet, Joh. XI. 50. *Immundis* quidem *immunda omnia* adiaphora, de his enim agitur Tit. I. 15. quid hoc vero ad oracula DEI atque sacramenta.

SOLI DEO GLORIA.

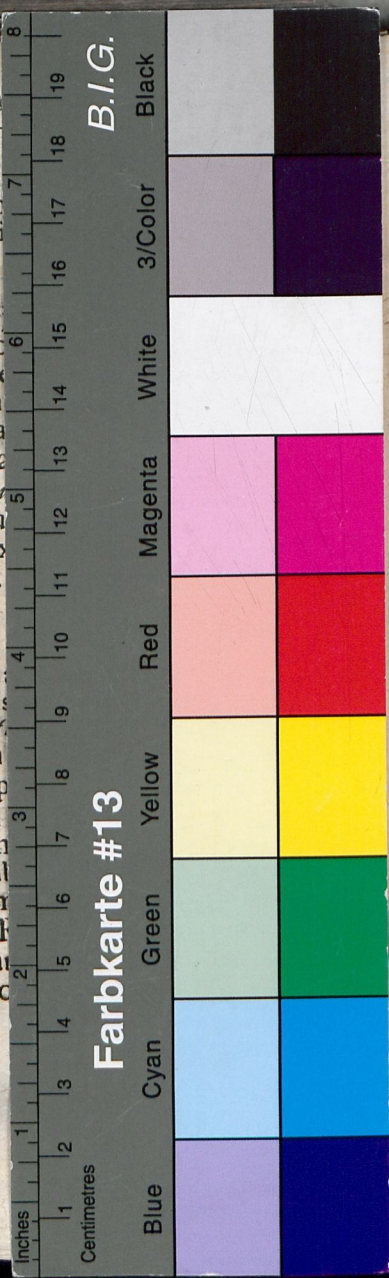
00 A 6314

56.

17

Bl. 141





24
SYLLOGE
QVÆSTIONVM
THEOLOGICARVM
DENVO TRITIORVM,

à
JOH. CHRISTOPHORO
PFAFFIO,
S.S. TH. DOCT. PROFESSORE
ET p. t. DECANO,
CONCINNATA.



EDITIO ALTERA.

ALTORFII NORICORVM
TYPIS ET SVMP. IOD. GVIL. KOHLESHI ACAD. TYPOGR.

A, clb lccx.